

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

SOCIÁLNÍ A CHARITATIVNÍ ČINNOST V MILEVSKU A OKOLÍ V LETECH 1918–1938

Vedoucí práce: Dr. Ing. Alois Křišťan, Th.D.

Autor práce: Kamila Maršálková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: kombinovaná

Ročník: 3.

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 31. března 2013

Kamila Maršálková

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Dr. Ing. Aloisi Křišťanovi, Th.D. za trpělivost, cenné rady a připomínky při metodickém vedení práce.

Děkuji Mgr. Tomáši Vebrovi, Th.D.

Děkuji Mgr. Jindřišce Mošanské a kolektivu Státního okresního archivu v Písku za pomoc při vyhledávání vhodných archivních dokumentů důležitých k uskutečnění práce.

Děkuji kolektivu Státního oblastního archivu v Třeboni za vyhledání a přípravu archivních dokumentů.

Děkuji Mgr. Františku Berovi.

OBSAH

ÚVOD	5
1. Exkurz do dějin charitativní činnosti	7
2. Charakteristika doby v letech 1918–1938 v ČSR	12
2.1 Politicko-společenské podmínky ve 20. a 30. letech	12
2.2 Církevní instituce a církevně-politické záležitosti	15
2.3 Státní a samosprávné instituce v Československu	16
2.4 Sociální poměry v období první republiky	17
3. Sociální činnost a charita v Milevsku v letech 1918–1938	20
3.1 Situace v Milevsku v letech 1918–1938	20
3.2 Instituce v Milevsku.....	21
3.2.1 Samosprávné instituce	21
3.2.2 Spolky	23
3.2.3 Církevní instituce	25
3.3 Sociální činnost v Milevsku.....	27
3.3.1 Chudinské podpory	27
3.3.1.1 Chudinský fond	28
3.3.2 Státní stravovací akce	29
3.3.3 Nouzová zimní výpomoc pro nezaměstnané	32
3.3.4 Léčebná péče o nezaměstnané a jejich rodinné příslušníky	33
3.3.5 Státní příspěvky na nouzové práce, veřejné stavby	34
3.3.6 Chudobince, chorobince, noclehárny.....	36
3.3.6.1 Chudobince.....	36
3.3.6.2 Chorobince	37
3.3.6.3 Noclehárny	39
3.3.7 Státní starobní podpory	39
4. Činnosti spojené s podporou občanů v Milevsku	43
5. Strípky ze života mecenášů milevského kraje	45
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
Primární zdroje	50
Sekundární zdroje	51
SEZNAM ZKRATEK	54
SEZNAM PŘÍLOH	55
Textové přílohy.....	56
Obrazové přílohy	68
ABSTRAKT	70
ABSTRACT	71

ÚVOD

Mým původním záměrem bylo věnovat se ve své bakalářské práci duchovnímu životu farnosti v první polovině 20. století. Hledala jsem tedy farnost, která ještě nebyla v tomto smyslu zpracovaná. Město Milevsko, jeho premonstrátský klášter a celý milevský region se mi z pohledu mých záměrů jevily jako vhodné ke zpracování. Při prvotním studiu podkladů se mi však stále více jevilo jako vhodné toto původní zaměření zúžit a zaměřit se zejména na charitativní činnost v daném období, reflektující potřeby konkrétního místa v poměrně chudé oblasti jihočeského regionu. V tomto smyslu také padlo mé rozhodnutí o zaměření bakalářské práce, které podpořil i fakt mojí dobrovolnické pomoci lidem na okraji lidské společnosti, mužům a ženám na ulici bez přístřeší a narkomanům, kterou jsem několik let vykonávala. Téměř v každém historickém období totiž můžeme vidět chudé, kteří se potřebují chytit natažené pomocné ruky, a sledovat kroky státu, jeho orgánů i všech společenských institucí při řešení toho problému. Období první republiky je navíc vzhledem k významným vývojovým zlomům v tomto období pro takovéto zkoumání vhodným historickým prostředím.

Cílem této práce je popsat sociální a charitativní činnost v Milevsku a okolí v letech 1918–1938, a to metodou přímou za využití dostupné literatury, dochovaných archiválií a jiných pramenů, vztahujících se k uvedenému období. Jednotlivé kapitoly jsem se snažila seřadit chronologicky a v deskripci postupovat od obecného ke konkrétnímu.

Cílem první kapitoly je charakterizovat charitativní činnost v delším historickém kontextu jako základní prvek křesťanství od jeho počátku, přes středověk až po novověký vývoj obecně, a následně její počátek i v Československu. Druhá kapitola je věnována charakteristice období první republiky. Rozpoznává tři důležité mezníky ve vývoji Československa. Jednak je to samotný vznik nového státu, dále jeho hospodářský vzestup, kdy se naše republika vzedmula k významnému postavení v ekonomickém i společenském životě v prostředí celé Evropy, aby se poté v třicátých letech musela potýkat s dopady světové hospodářské krize, provázené vznikajícími národnostními a politicko-společenskými nepokoji a napětím před 2. světovou válkou. Tato kapitola zaznamenává sociální poměry a zrod nebo přeměnu státních a samosprávných institucí v Československu v jednotlivých etapách tohoto období. Protože se tyto instituce podílejí na pomocných činnostech státu ve prospěch obyvatelstva, uvádím je v podkapitole Státní a samosprávné instituce v Československu.

Účelem je přiblížit situaci v Československu obecně, protože všechny uvedené postupy státu i dalších organizací měly dopad samozřejmě i na oblast Milevska. Situaci v Milevsku samotném a v milevském kraji v období 1918–1938 pak představuje třetí kapitola. V ní jsou uvedeny hlavní aktivity jednotlivých institucí, spolků a církevních organizací. Popisuje zásahy státu do základních sociálních problémů. Poslední dvě krátké kapitoly se soustřeďují na několik situací ze života obyvatel Milevska a jejich vzájemnou pomoc. V nich jsem také popsala činnost třech osobností, které se podílely, každá svým způsobem, na životě tehdejší společnosti především z pohledu charity, nebo lépe materiální či duchovní pomoci potřebným lidem v tomto regionu. Zařadila jsem je do práce, protože se domnívám, že právě tyto konkrétní příklady mohou pomoci k pochopení obrazu tématu a doby. Chtěla jsem tak poukázat nejen na pomoc státu, ale i na vzájemnou pomoc jednotlivců a rovněž na pomoc osob, pro které se služba lidem stala životním posláním.

1. Exkurz do dějin charitativní činnosti

Každé dění ve světě má svůj počátek, vývoj a možná i svůj konec a rodí se opět něco nového. Ani charitativní činnost není výjimkou. I ona dlouhá léta vyrůstala do podoby, jakou známe dnes. Toto malé nahlédnutí do dějin charity má posloužit jako základní informace, jak charitu chápat, k uvědomění si, že měla svoje místo v každé době, tedy i v období první republiky, konkrétně i v milevském kraji.

Charitu můžeme chápat jako dobročinnou aktivitu vycházející z křesťanské lásky vztahující se k trpícímu člověku. Její význam spočívá v pomoci jedinci v nesnázích, abychom mu ulevili od těžkostí, se kterými se potýká, a dovedli ho do takového stavu, kdy si bude schopen sám zajišťovat svoje potřeby. Je to činnost dobrovolná, není povinností člověka ji vykonávat.¹

Základ charity můžeme spatřovat v životě Ježíše Nazaretského. Kromě hlásání evangelia se podílí na pomoci pro všechny lidi, kteří se ocitli v nouzi. Vnímá člověka jako Boží dítě a ztotožňuje se s každým, kdo potřebuje pomoc. Každý lidský život má cenu a svoji hodnotu. Po Kristově smrti Ježíšovi apoštolové pokračují v jeho aktivitách a vzniká prvotní církve, která soustřeďovala lidi víry, kteří měli všechno společné a o vše se dělili podle potřeb každého jednotlivce. V prvních třech stoletích našeho letopočtu církev zažívala tvrdé období svojí existence. Docházelo ke krutému pronásledování křesťanů, zvláště pak po velkém požáru Říma, a to především římskými císaři Nerem² a Deciussem. Přesto i v tak ponuré době si křesťanské obce a komunity navzájem vypomáhaly. Heslem křesťanského společenství se stala „almužna“. Dobročinnost se už rozlišovala na soukromou, která se týkala jednotlivců, kteří byli ochotni něco udělat pro dobro druhého, například bohatí lidé připravili oběd pro chudáky, a veřejnou, kterou prováděla církev. Součástí bohoslužby se stala péče o chudé, na které se přispívalo z darů věřících. Rovněž se vybíraly mimořádné dary nebo se pořádaly hody lásky, tzv. agapé ve prospěch těch nejchudších.³ Můžeme říci, že hlavní křesťanskou charitativní činností v tomto období bylo: dávat spravedlivě almužnu sirotkům a vdovám nebo cizincům bez finančních prostředků, starat se o nemocné a osamělé, zajistit výchovu sirotků a jejich budoucí život, poskytnout jídlo a ošacení těm, kteří ho nemají, dát pohostinství poutníkům a cizincům, ujmout

¹ Srov. VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Velehrad, 1941, s. 6–7.

² Srov. ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. České Budějovice: Nakladatelství JIH, 2010, s. 44.

³ Srov. tamtéž, s. 46–47.

se vězňů, pomoci nemocným nakaženým smrtelnou chorobou, pochovávat zemřelé aj.⁴ Nicméně církve již měla pro tyto služby zřízeny první úřady, ve kterých působili biskupové a kněží jako hlavní řídicí osoby a v praxi se těmto aktivitám věnovali jáhnové, vdovy a mladé dívky.

Velkým zlomem pro církve bylo zastavení pronásledování křesťanů v roce 313 n. l. císařem Konstantinem I. Velikým tzv. ediktem milánským.⁵ Církve nabývají politické moci, v Římské říši, už nezastávají jen funkci společenskou. Vznikají specializované instituce pro charitativní aktivity. Jedná se o sirotčince, hospice, obecní ubytovny, nemocnice, ubytovny pro cizince apod. Budují se kláštery jako centra charitativní péče. Ve 12. století není charita jen výsadou biskupů, ale zapojují se do ní i laici, jak muži, tak i ženy. Rodí se rytířství, kde ústředním motivem je chránit nejbezbrannější.⁶ Dále se rozvíjí bratrstva a žebravé řády.⁷ Svůj původ od laických bratrstev odvozuje špitální řády. Jejich členové skládali slib chudoby, čistoty a poslušnosti. Hlavní činnost těchto řádů spočívala v ošetřování nemocných.⁸ Mnišský řád, který se nebývale osvědčil na poli charitativním, založil František z Assisi ve 13. století a je známý pod jménem „františkáni“. Jeho příslušníci působili v nemocnicích jako ošetřovatelé, v sirotčincích jako vychovatelé a ve školách jako učitelé.

Novověk s sebou přinesl další změny v oblasti charity. Projevovala se sekularizace, kdy církve pomalu upouštěla od správy a vedení organizací, zejména nemocnic a předávala ji obecním laickým autoritám. Ošetřování a péče začínala být více úkolem světského státu, docházelo k systematizaci pečovatelských metod a rozlišení jednotlivých cílových skupin. V chudém již nebyl vždy spatřován obraz Kristova utrpení, ale také obraz povaleče a podvodníka. Někteří humanisté⁹ propagovali seskupení chudých do velkých nemocnic, provedení sčítání opravdových chudých a rozdělení chudých do obcí a měst, ke kterým přísluší. Žebráci, kteří nechtěli pracovat, měli být uvězněni. Uvažovalo se o právu člověka na pomoc a o odepření pomoci.

⁴ Srov. CHADIMA, M. *Charitativní péče – Dějiny a současnost*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 27.

⁵ Milánský toleranční edikt uznal svobodu křesťanství v celé římské říši a dovolil svobodně šířit křesťanství.

⁶ Rozšířilo se hodně vojenských rytířských řádů, např. řád templářů.

⁷ Srov. MESSINA, R. *Dějiny charitativní činnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 88.

⁸ Za špitální řád se považovali Antonité pečující o lidi postižené nemocí nazvanou oheň svatého Antonína. Řád trinitářů měl za úkol vykupovat otroky ze saracénského vězení. Řád bratří nebo rytířů z Altopascia pomáhal poutníkům na jejich cestách. Společnost božské lásky se starala o nemocné trpící tzv. francouzskou chorobou, dnes pojmenovanou syfilis.

⁹ Např. spis *O podpoře chudých*, jehož autorem je Juan Luis Vivés, r. 1526.

Reformace přinesla myšlenku uspořádané obecní chudinské péče. Neuskutečnila se však vlastní organizace chudinství a veškerá podpora pro všechny chudé, nepodařilo se přemoci žebrotu, jak reformační myšlenka obsahovala. Chudinská pokladna tak zase představovala jen zdroj almužny, a to často jen velmi skromné.¹⁰ V 17. a 18. století stále rostla síla státu v charitativní činnosti. Budovaly se všeobecné nemocnice¹¹ a nemocnice pro chudé. Církev se nadále soustřeďovala na chudé. Řehole a kongregace měly v náplni svých aktivit rozdávat polévky chudým a vyhledávaly opuštěné děti. Věnovaly se rovněž výchově chlapců či dívek a jejich vzdělání. Konečné potvrzení laicizace sociální a charitativní péče přišlo s Velkou francouzskou revolucí. Znázornil se církevní majetek i nemocnice a zrušily se řeholní řády. Z Francie se toto dění rozšířilo i do ostatní Evropy.¹²

V našich zemích se charita prosazovala od počátku 19. století a její aktivity pokračovaly i v novém Československu. Tyto aktivity se pochopitelně projevovaly i v jednotlivých městech a místech nového státu a tedy i v Milevsku a jeho okolí.

V roce 1786 se stal ředitelem prvního ústavu pro výchovu hluchoněmých v Praze kněz Jan Berger, dalším jeho nástupcem byl kněz Václav Frost. Biskup Jan Valerián Jirsík v Českých Budějovicích založil takovýto ústav pro výchovu hluchoněmých dívek v roce 1871¹³ a v Hradci Králové vzniklo Rudolfinum pro hluchoněmé děti zásluhou biskupa Dr. Josefa Jana Haise. Spolek sv. Vincence založil Vincentinum v Břevnově roku 1889. Hlavním posláním ústavu byla péče o ty nejubožejší, tedy chudé, různě postižené, nemocné, opuštěné, o lidi, o které nikdo nejevnil zájem. Kořeny Spolku sv. Vincence sahají do jižní Francie, kde se narodil sv. Vincenc De Paul roku 1581. Bedřich Vašek charakterizuje osobnost tohoto velikána charity výstižným způsobem – „*Měl duši, která byla schopna úžasného soucitu s lidskými bídami. Nejenom že měl oči, které vidí. Nejenom že měl uši s duchovním sluchem tak jemným, že ihned vycítí každou disonanci v životě, že postřehnou každou lidskou potřebu. Nýbrž měl i vůli, která takovým postřehem byla až do dna vzrušena a která houževnatě se soustředila na odstraňování bídy a která pátravě se rozhlížela po pomocných prostředcích a po osobách, kterých by bylo lze tu použít.*“¹⁴ Cílem jeho práce se stala pomoc chudým. Ujímal se odsouzenců na galeje a nalezců. Nalezence shromažďoval

¹⁰ Srov. VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*, s. 99.

¹¹ Ludvík XIV. otevřel v roce 1656 Všeobecnou nemocnici.

¹² Srov. CHADIMA, M. *Charitativní péče – Dějiny a současnost*, s. 33–34.

¹³ Srov. VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*, s. 155.

¹⁴ Tamtéž, s. 117.

do nalezince, kde o ně pečovaly pařížské dámy, získané sv. Vincencem k této činnosti. Později začal sdružovat muže i ženy do organizací. V jednotlivých farnostech založil sdružení „dam ve farnosti“, dále „dámy z hospitálu“ pro práci v pařížském hospitálu a v instituci „milosrdných sester“,¹⁵ která se věnovala pomoci a návštěvám v domácnostech.

O opuštěné staré lidi a chudinu se staraly rovněž spolky sv. Alžběty a sv. Ludmily. Spolek sv. Ludmily vznikl v roce 1851 a podporoval vdovy, nemajetné ženy a pro chudé dívky pořádal kurzy šití. Zaměřoval se i na chudé rodiny bez domovského práva v Praze. Spolek sv. Anny, sestavený z katolických dam, jehož zakladatelem se stal Karel Slavomír Amerling, se postaral o vznik ústavu pro slabomyslné v Praze roku 1871, jenž se později nazýval Ernestinum.¹⁶

Ke zrodu ústřední organizace Charity došlo nejdříve na Moravě a následně i v Čechách. Česká katolická charita členěná podle jednotlivých diecézí a farností se zaměřovala na pomoc nemocným, sirotkům a chudým ve spolupráci s různými kongregacemi řádových sester. P. Ludvík Antonín Bláha vykonával činnost kaplana na Svatém Kopečku v Olomouci a začal organizovat charitu tím, že se písemně dotazoval všech řeholních domů v ČSR ohledně jejich humanitní práce. Získané informace vložil do spisu Několik kapitol z dějin naší charity. To se dělo v roce 1919, kdy na olomouckém církevním stolci seděl arcibiskup dr. Antonín Cyril Stojan¹⁷, kterého iniciativa kaplana zaujala, a společnými silami zařadili charitativní práci do veřejného působení církve. Časem byly přijaty hlavní body organizace charity na Moravě a v celé ČSR. Poté se vytvořily podmínky pro zrod Svazu charity v Olomouci v roce 1922, brzy nato i v diecézi brněnské a 14. března 1922 vznikl diecézní Svaz charity. Svazy obhospodařovaly řeholní a dobročinné ústavy, ale rovněž i spolky zabývající se charitou. Ve farnostech fungovaly farní chudinské ústavy a nadace pečující o staré lidi a chudé. Začaly existovat farní odbory Charit s názvem Ludmila pod záštitou Svazů, které spojovaly charitativní katolické spolky a jednotlivce k realizování dobročinnosti. Stanovy se vztahovaly k diecéznímu Svazu charity. Můžeme konstatovat, že postupem dalších let se Charita rozrostla v obrovskou

¹⁵ Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence De Paul.

¹⁶ Srov. VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*, s. 156.

¹⁷ Srov. LIBOSVAR, Z. *Arcibiskup Stojan, Život a dílo*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1995, s. 76–77.

organizaci v ČSR, která sjednocovala několik set sociálně-zdravotních ústavů starajících se o dospělé i děti, zdravé či nemocné nebo duševně i tělesně postižené.¹⁸

Charita v Čechách v roce 1938 již vedla v patrnosti 54 dětských opatroven s počtem chovanců 2 878, 25 sirotčinců a jeslí s počtem chovanců 1 157, 3 útulky pro řemeslný dorost s počtem chovanců 289, 4 útulky pro služebné s počtem chovanců 16 858, 19 domovů a útulků (starobince a chorobince) s počtem chovanců 471, 16 ústavů pro tělesně a duševně vadné s počtem chovanců 1 810, 10 ústavů pro ošetřování chudých nemocných s počtem chovanců 3 734 a 6 nemocnic s počtem chovanců 1 162.¹⁹ V Milevsku stála opatrovna na místě bývalého klášterního mlýna.

¹⁸ *Z historie charity na Moravě* [online]. Článek byl převzat z brožury Arcidiecézní charita Olomouc, ročenka 1994, Olomouc: 1994, s. 26–47. Charita Česká republika, © 2004, [cit. 2013-01-22]. Dostupné na WWW: <<http://old.charita.cz/ArticlePrint.asp?nArticleID=743&nLanguageID=1>>.

¹⁹ Srov. VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*, s. 156.

2. Charakteristika doby v letech 1918–1938 v ČSR

V období mezi 1. a 2. světovou válkou procházela naše země bouřlivým vývojem, spojeným s významnými zvraty. Prvním mezníkem byl především vznik samostatného Československa, který ovšem vzhledem k předchozímu vývoji, rozpadu Rakouska-Uherska a národnostnímu složení na našem území nebyl jednoduchou záležitostí. Dalším významným obdobím byla dvacátá léta, charakterizovaná obrovským hospodářským vzestupem na úroveň předních evropských států. Tento vzestup, mající sice kořeny již v předválečném období monarchie, kdy české země patřily v říši ekonomicky, technicky a hospodářsky k nejvyspělejším, byl násoben touhou občanů mladé republiky upevnit svou samostatnost a dokázat oprávněnost jejího vzniku. Ještě počátkem let třicátých trval tento hospodářský, ale i mezinárodněpolitický vzestup, avšak již tehdy, ale zejména ve 2. polovině třicátých let dochází ke třetímu mezníku meziválečného vývoje. Světová hospodářská krize s sebou přinesla nepokoje a ze sousedního Německa nástup fašismu, usilující o revizi výsledků 1. světové války. Třetí období tak bylo uzavřeno Mnichovskou dohodou, vznikem 2. světové války a vznikem Protektorátu Čechy a Morava. Všechny tyto aspekty vývoje Československa se samozřejmě, i když v různé intenzitě a místně odlišných formách, promítaly i do politicko-společenského života jednotlivých měst a obcí, v našem případě tedy do života Milevska a jeho okolí. Řešila se otázka rozluky církve od státu. Na scéně se objevily i státní a samosprávné instituce, které měly na starost zmírňovat neblahé sociální poměry obyvatel pomocí různých akcí, jako např. státní stravovací akce apod.

2.1 Politicko-společenské podmínky ve 20. a 30. letech

Na vzniku samostatného státu se podílelo několik osobností. Profesor Tomáš Garrigue Masaryk odcestoval v prosinci roku 1914 do zahraničí, kde působil v čele skupiny emigrantů, která usilovala o zničení Rakouska-Uherska ve spolupráci se státy Dohody²⁰ a vytvoření československého státu.²¹ V domácím prostředí získal podporu v protirakouském odboji vedeném Edvardem Benešem. Původní myšlenky českých politiků i Masaryka o budoucnosti českých zemí však směřovaly trochu jiným směrem.

²⁰ Mezi dohodové státy patřila Velká Británie, Francie, do března 1918 Rusko a mezi další spojence USA a Itálie.

²¹ Srov. GALANDAUER, J. *Vznik Československé republiky 1918*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1988, s. 29.

Rakousko-Uhersko považovali za schopný státní útvar, který zajišťoval ochranu před ohrožením jinými zeměmi, možnost hospodářského rozvoje a vniknutí na bezcelní trh českých zemí. Během první světové války se ovšem situace změnila. Rakousko se poddalo vlivu německé říše Viléma II. a veškeré naděje na federativní a demokratické uspořádání uvnitř monarchie byly zmařené. Nicméně tuto ideu navrhovaly státy Dohody, hlavně Wilsonův mírový projekt.²² Vídeň chtěla země Koruny české rozdělit na dva samostatné celky, a to území české a území německé. Jenže tímto zásahem by země Koruny české zanikly. Český národ proto toužil vytvořit vlastní stát, což se nakonec podařilo a 28. října 1918 byla vyhlášena samostatnost Československa jako demokratické republiky. Jejím prvním vládním orgánem se stal Národní výbor československý. Prezidentem republiky byl zvolen Tomáš Garrigue Masaryk a na místo předsedy vlády usedl Karel Kramář. Martinskou deklarací ze dne 30. října 1918 se k českému státu připojilo Slovensko a mírová smlouva s Maďarskem ze dne 10. září 1919 potvrdila další součást Československa, a to území Podkarpatské Rusi. Období let 1918–1938 se nazývá první republikou.

Hospodářská situace nového státu se nejevila zrovna ideálně. Národ byl poznamenaný první světovou válkou. Některé rodiny byly neúplné, protože ve válce ztratily svoje blízké či příbuzné nebo naopak se vraceli váleční poškozcenci ve zbídačeném stavu. Nemohly být naplněny základní životní potřeby obyvatel. Panoval nedostatek potravin, hlavně mouky, mléka i masa.²³ K sehnání nebyly ani oděvy, prádlo a boty. Docházelo k prudkému růstu cen, ale k pomalému růstu mezd. Množila se lichva s potravinami. Veškerý průmysl orientovaný na válečné účely nebyl schopen zajistit potřeby národa. Navíc začala růst nezaměstnanost. Továrny pozbyly válečných zakázek a propouštěly svoje zaměstnance. Nový stát musel bojovat ještě s jednou pohromou, a to s pandemií tzv. španělské chřipky. Měla na svědomí životy mnoha lidí.

Československo se ovšem díky zásahům vlády začalo vzpamatovávat a zažívalo léta prosperity. Jedním z návrhů ministra financí Aloise Rašína²⁴ byla nostrifikace akciových společností.²⁵ Podniky, které patřily českým subjektům, měly svoje sídlo

²² Srov. KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (1918–1938)*. Díl první. 2. oprav. vyd. Praha: Nakladatelství Libri, 2003, s. 28, 31–32.

²³ Srov. OLIVOVÁ, V. *Dějiny první republiky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2000, s. 79.

²⁴ Český politik, advokátní koncipient. Účastník procesu s tzv. Omladinou v únoru 1894 v Praze. V první vládě se stal ministrem financí. Dne 5. ledna 1923 při atentátu podlehl zranění.

²⁵ Srov. KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (1918–1938)*. Díl první, s. 213–218.

v zahraničí. Nyní musely přenést svoje sídlo na území Československa a tím se zaručil i přísun kapitálu. Dalším krokem byla měnová reforma. Vytvořila se nová československá měna²⁶ (Kč) a pomohla zastavit inflaci, kterou způsobovalo vydávání znehodnocených peněz ve Vídni a Budapešti. Změnila se skladba průmyslové výroby. Lehký průmysl se zaměřil na výrobu oděvů, skla, porcelánu, keramiky apod. Rovněž strojírenství se vypracovalo na vysokou úroveň. Stát se tak prosadil se svojí značkou Made in Czechoslovakia i na zahraniční trhy, což zpočátku nebylo lehkým úkolem. I zemědělství zastávalo svoje místo v hospodářském systému. Úroveň zemědělství se zlepšila pomocí pozemkové reformy. Orná půda se rozdělila mezi rodiny a lesy si ve vlastnictví ponechal stát.

V roce 1929 se náhle zhroutil obchod s cennými papíry a akcemi na newyorské burze.²⁷ Rozbouřila se světová hospodářská krize, která se nevyhnula ani československému státu. Ten se potýkal s odbytovými problémy, zejména ve spotřebním průmyslu, ale také v zemědělství. Postupně se rozšířila i úvěrová a měnová krize. Důsledkem pak byl nárůst nezaměstnanosti, příjmy obyvatelstva poklesly více než ceny zboží, klesla spotřeba nabízeného zboží. Objevovaly se soudní exekuce, lidé neměli na zaplacení dluhů, ztráceli tím svůj majetek, půdu nebo i střechu nad hlavou a tím i možnost další obživy. Do popředí problémů se dostávala žebrota, ale i zvýšená zločinnost. Mezi obyvatelstvem rostl nepokoj. Bohužel v rámci světové hospodářské krize se v jiných zemích rozpadl demokratický a ekonomický systém. Na prvním místě z těchto států bylo Německo, kde se k moci dostal Adolf Hitler. To pro Československo představovalo hrozbu. V roce 1938 si Hitler začal dělat nároky na území Sudet a pokračoval i v odtržení dalšího území ve prospěch Polska a Maďarska. Československo sice vyhlásilo mobilizaci svoji armády, ale 30. září 1938²⁸ bylo donuceno podepsat mnichovskou dohodu o postoupení pohraničního území Německu. Československá vláda ani prezident Beneš nechtěli riskovat nový válečný konflikt, ve kterém by zůstali osamoceni.

²⁶ Srov. tamtéž, s. 62, 211.

²⁷ Srov. OLIVOVÁ, V. *Dějiny první republiky*, s. 157.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 283–284.

2.2 Církevní instituce a církevně-politické záležitosti

Náboženské poměry v naší zemi v době vzniku samostatného státu byly velmi složité. Církev se netěšila velké přízni českého národa, jak to dokazuje zničení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí²⁹ 3. listopadu 1918, spíše se stala cílem posměchu. Vliv katolické církve byl oslaben, přesto však si zachovala dominující postavení. Vlastní krizi zažívalo duchovenstvo, které předložilo svoje reformní návrhy papeži Benediktovi XV. Tato reforma obsahovala šest požadavků: dobrovolný celibát, zavedení českého patriarchátu, rozšíření církevní samosprávy a využití laické pomoci, záležitosti kolem kněžského studia a výchovy, návrh na bohoslužbu v lidovém jazyce a na obsazování far a přepracování práva patronátního. Ač si kněžstvo dávalo naději, že Svatá Stolica přece jen vyhoví a uzná jejich návrhy, nestalo se tak. Nespokojenost kněží vyvrcholila vznikem církve československé 8. ledna 1920. Došlo k agitaci, aby lid opustil církev římskou a vstoupil do církve národní. Téměř 80 % obyvatel zachovalo svoji víru a z katolické církve vystoupilo či zůstalo bez vyznání asi 700 000 osob.³⁰

Kromě církve římsko-katolické a nově založené církve československé působilo v Československu asi přes dvacet dalších církví a náboženských společností. Sjednotily se obce helvetského a augsburského vyznání v českobratrskou církev evangelickou. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi to byla reformovaná helvetská (kalvínská) církev a církev pravoslavná. Můžeme zmínit i církev německou evangelickou nebo jiné obce, např. baptisty, metodisty, české bratry, starokatolíky, adventisty, Jednotu bratrskou aj.³¹

Klíčovou se stala otázka rozlučky církve od státu. Katolické církvi se po řadě jednání podařilo ukončit diskuse o rozluce církve od státu, úpravou kongruy³² bylo kněžstvo hmotně zabezpečeno,³³ nedocházelo k dalšímu rozdělování církevní půdy na pozemky, nedošlo ani ke zrušení církevního školství a církvi byla přiznána státní dotace

²⁹ Po pádu habsburské monarchie rozvášněný dav v roce 1918 strhl tento sloup, v němž viděl pobělohorský symbol rakouské a katolické nadvlády v českých zemích. Ovšem toto barokní sousoší Neposkvrněné panny Marie a draka bylo vytvořeno na znamení záchrany Prahy před útokem Švédů v roce 1648.

³⁰ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, české katolické nakladatelství, 1991, s. 239–243.

³¹ Srov. BARTOŠ, J.; TRAPL, M. *Československo 1918–1938*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, s. 13–14.

³² Příjem duchovních poskytovaný státem.

³³ Zákon č. 122/1926 Sb. z. a n., kongruový o úpravě platů duchovenstva církví a náboženských společností státem uznaných, příp. recipovaných, ve znění platném k 1. 1. 1926.

na potřeby kultu aj. Na počátku roku 1928 byly znovu oživeny diplomatické styky Československa s Vatikánem.³⁴

2.3 Státní a samosprávné instituce v Československu

Veřejná státní správa v období mezi světovými válkami (období první republiky) byla provozována ve třech instancích. Nejvýše stály státní úřady, kam spadala ministerstva. Dále následovaly zemské úřady, které se zabývaly vnitřní a politickou správou v jednotlivých zemích, tedy v Čechách, na Moravě a na Slovensku. Poslední byly okresní úřady neboli okresní hejtmánství a odborné okresní úřady, např. školské, policejní, finanční a jiné. Vztahovaly se ke státním úřadům. Kromě státních úřadů se objevují tzv. úřady samosprávné. Samosprávou rozumíme rozhodování o záležitostech daného společenství za pomoci volených orgánů. Vyskytovala se hlavně v obcích, tzv. samosprávných jednotkách měst a vesnic. Obecním orgánem bylo obecní zastupitelstvo, zvolené všeobecným hlasovacím právem občany od 21 let věku dané obce nebo města. Člen zastupitelstva musel mít 26 a více let. Volební období bylo čtyřleté. Obecní zastupitelstvo³⁵ si ze svého středu volilo členy do obecní nebo městské rady a rada si mezi sebou zvolila starostu. Do jeho kompetencí hlavně patřila péče zdravotní, chudinská, silniční, mravnostní, požární, stavební, ale zároveň i správa a policejní ochrana obecního majetku, starost o veřejný pořádek, hospodaření a celkový chod místní komunity.³⁶

Od roku 1928 začala působit zemská zastupitelstva, a to na Slovensku, Podkarpatské Rusi, v Čechách, ve Slezsku a na Moravě, a v politických okresech okresní zastupitelstva. Okresní zastupitelstva působila jen v Čechách a jejich obvody se shodovaly s obvody okresních soudů. Soustředila se na záležitosti v oblasti chudinství, dopravy, zdravotnictví, zemědělství a dobročinnosti. V čele okresního a zemského zastupitelstva stál okresní hejtmán či zemský prezident. Volební právo náleželo občanům starším 24 let věku a volební období bylo požadováno na 6 let.³⁷ Okresní samospráva spravovala okresní jmění a okresní ústavy, působila v oblasti okresního hospodářství a zřizování či udržování okresních silnic. Kromě toho okresní

³⁴ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*, s. 243–245.

³⁵ Zastupitelstvo mohlo zrušit zemský úřad a nahradit ho dočasně vládním komisařem nebo správní komisí.

³⁶ Srov. TOMS, J. *Přehled dějin Československa v letech 1918–1938*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1997, s. 51–52.

³⁷ Srov. BARTOŠ, J., TRAPL, M. *Československo 1918–1938*, s. 21.

zastupitelstva v některých otázkách prováděla nad obcemi dozor nebo vyřizovala odvolání v obecních záležitostech proti rozhodnutí obecních zastupitelstev, která byla v kompetenci obcí.³⁸

K dispozici chudým a nezaopatřeným se hlásily různé sociální instituce³⁹, zvláště dobročinné spolky a instituce nebo obec. Starobince, sirotčince a chudobince, někdy i domovy mládeže našly svoje ochranná křídla u obecní či zemské samosprávy. Speciálně pro mládež v tíživé životní situaci se vytvořily tzv. okresní péče o mládež.⁴⁰ Pro nezaměstnané existovaly zprostředkovatelný práce. Administrativa důchodů starobních a invalidních byla v rukou Ústřední sociální pojišťovny, kromě této organizace působil též Všeobecný penzijní ústav a Léčebný fond státních a veřejných zaměstnanců, a to pro služby pojištění veřejných úředníků a soukromých zaměstnanců.

2.4 Sociální poměry v období první republiky

Stát zasahoval do sociálních poměrů nové republiky sociálně politickými opatřeními. V prvé řadě byl stát nucen se postarat o válečné poškozené. V letech 1919–1928 činil finanční náklad na jejich péči 4 678 milionů korun, z toho 34,6 % na požitky pro válečné invalidy a 56,9 % na požitky pozůstalých.⁴¹ Jedním z pozitivních aktů byl zákon ze dne 19. prosince 1918 č. 91 Sb. z. a n., který upravoval pracovní podmínky dělníků. Stanovil zaměstnancům osmihodinovou pracovní dobu denně, přičemž pracovní týden čítal nejvýše 48 hodin.⁴² Rovněž určoval podmínky pro práci přesčas, noční práci i pracovní dobu osob pracujících v domácnosti. Zaměstnanost dosáhla svého vrcholu v období první republiky dle evidence Ústřední sociální pojišťovny roku 1929. Tato instituce evidovala 2 506 000 zaměstnaných jedinců. Bohužel díky velké hospodářské krizi se jejich počet snižoval až na 1 880 000 v roce 1933, tj. úbytek o 25%. Nezaměstnanost⁴³ se tak stávala závažným sociálním problémem. Procento nezaměstnanosti se samozřejmě různě měnilo, zvyšovalo či snižovalo, dle hospodářské

³⁸ Srov. JANÁK, J.; HLEDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, s. 447–448.

³⁹ Okresní samospráva působila v oblasti zřizování a vydržování ústavů a podniků jako chorobinců, sirotčinců, vychovatelů, ústavů nevidomých, zprostředkovatelů práce apod.

⁴⁰ Srov. BARTOŠ, J.; TRAPL, M. *Československo 1918–1938*, s. 72.

⁴¹ *Statistický přehled republiky československé*. Praha: Státní úřad statistický, 1930, s. 225.

⁴² Srov. DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. Praha: Academia, 1985, s. 77–80, 184.

⁴³ Byl přijat zákon č. 63/1918 Sb. z. a n. o podpoře nezaměstnaných, který vstoupil v platnost 15. prosince 1918. V roce 1921 byl tento zákon nahrazen zákonem o gentském systému, který vešel v platnost v roce 1925.

situace. Nejhuře bývalo v zimních měsících, kdy např. v únoru v roce 1933 zaznamenala ČSR vůbec nejvíce lidí bez práce, a to číslem 920 182 osob. Ke zlepšení docházelo pak v letních měsících v důsledku sezónních prací v zemědělství, stavebnictví, ale i některých průmyslových odvětvích. Větší nezaměstnanost se projevovala v oblastech průmyslových, zejména v průmyslu spotřebním a exportním.⁴⁴ Nouzovými formami celostátní pomoci byly stravovací akce. V roce 1931 poskytl stát na tuto akci částku 12 milionů korun, v roce 1932 už více než 225 milionů korun. Současně probíhala mléčná akce pro děti nezaměstnaných nebo omezeně pracujících, kterou využilo asi 380 000 dětí v zimě v letech 1932–1933. Rovněž fungovaly i přiděly uhlí, chleba, brambor. Rozmnožily se i aktivity dobrovolných institucí, včetně pouličních sbírek Čs. Červeného kříže. Nejvyšší náklady na různé druhy péče o nezaměstnané se projevily v roce 1933 v celkové částce 844,4 milionů korun.⁴⁵

Sociální péči a pomoci jakkoliv znevýhodněným obyvatelům se ujímal jen zčásti stát, větší díl spadl na bedra obcím, jiným samosprávným orgánům, dobročinným spolkům a sociálním korporacím. Československo se kupodivu vyznačovalo docela vyspělým systémem sociálního zabezpečení. Možná tomu dopomohl i zákon z října roku 1924,⁴⁶ který se týkal pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Nemocenské pojištění se mělo finančně postarat o osoby v době jejich nemoci; dávka mohla být vyplacena asi do dvou třetin průměrného výdělku podle mzdové třídy, přičemž třídy se vymezovaly od 4 Kč do 36 Kč; a to po dobu jednoho roku. Rovněž se nemocenské pojištění vztahovalo i na bezplatné léčení v nemocnici, což platilo i pro jednotlivé členy rodiny pojištěnce, dále na ošetření a léky. Pro účely této péče byly stanoveny okresní nemocenské pojišťovny.⁴⁷ Novinkou bylo zavedení starobního důchodu podle výše uvedeného zákona platného od roku 1926. Nárok na důchod měl každý muž a žena docílením věku 60 let. Jeho výpočet se prováděl podle mzdových tříd a délky placení pojistného. Vedle starobního důchodu existoval také o vdovský⁴⁸

⁴⁴ Srov. BARTOŠ, J.; TRAPL, M. *Československo 1918–1938*, s. 64–65.

⁴⁵ Srov. DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*, s. 156.

⁴⁶ Zákon č. 221/1924 Sb. z. a n. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, ve znění platném k 1. červenci 1926.

⁴⁷ Je třeba upozornit na skutečnost, že pojištění bylo povinné a hrazeno z příspěvků, o které se z poloviny zasloužil zaměstnavatel a z poloviny zaměstnanec.

⁴⁸ Původně se vdovský důchod vyplácel jen invalidním ženám, později se vyplácení rozšířilo i na ženy se dvěma nezaopatřenými dětmi a ženy, které přesáhly věk 65 let, od roku 1934 60 let. Dávka se rovnala polovině starobního důchodu manžela.

a sirotčí důchod.⁴⁹ Pro ilustraci uvádím průměrnou výši měsíčního starobního důchodu v roce 1937 u dělníků, jež byla 142 Kč, u horníků 235 Kč a úředníků 787 Kč.⁵⁰ Tyto údaje uvádím hlavně pro ilustraci poměrů ve sledovaném období.

⁴⁹ Sirotčí důchod se stanovil na jednu pětinu, pokud osiřelé dítě ztratilo jednoho z rodičů, při ztrátě obou rodičů pak dvě třetiny, a to vždy z důchodu zemřelého.

⁵⁰ Srov. BARTOŠ, J.; TRAPL, M. *Československo 1918–1938*, s. 70–72.

3. Sociální činnost a charita v Milevsku v letech 1918–1938

První část této kapitoly je věnována obecnému nastínění situace v Milevsku v době první republiky. Na základě získaných informací jak z archivních dokumentů, kroniky města Milevska nebo dostupných literárních zdrojů dále uvádím samosprávné instituce, které se podílely na zásazích státu jako orgány zprostředkující a kontrolní, dále pak spolky a církevní instituce zabývající se charitativní činností. Třetí částí je věnována pozornost vybraným akcím probíhajícím v tomto kraji na podporu zlepšení životních podmínek a sociálních poměrů obyvatel.

3.1 Situace v Milevsku v letech 1918–1938

Kraj milevský náleží k jižní části Středočeské pahorkatiny a stal se jedním z nejhudších v zemi vinou morových epidemií a válek již v 17. a 18. století. Tato chudoba se však projevovala ještě na počátku 20. století. Půda nebyla příliš úrodná, spíše typ půdy podhorských oblastí, přesto se lid i přes tvrdou lopotu věnoval zemědělství. Z klasických řemesel převažovalo zejména hrnčířství a tkalcovství. Nicméně to byl kraj kouzelný s hustými lesy, Milevským, Borovanským a Hrejkovickým potokem, jež vytvářely mokřiny, na kterých se v dávné historii zakládaly rybníky pro lepší využití jalové půdy.⁵¹ V době první republiky z pohledu politického okresu Milevsko⁵² kraj zahrnoval soudní okres milevský s počtem 61 vesnic a úhrnem 22 165 obyvatel a soudní okres bechyňský s počtem vesnic 34 a úhrnem 13 391 obyvatel.

Samotné město Milevsko čítalo asi 3 298 obyvatel. Hojnou část půdy a lesů vlastnili premonstráti a větší sedláci, chudším obyvatelstvem byli domkaři, nádeníci, dělníci, malou skupinu představovali obchodníci a řemeslníci. Vznik Československa s sebou přinesl změnu v majetkových poměrech, 750 ha půdy staňkovského velkostatku, který spravoval Strahovský klášter, se rozdalo zemědělcům k hospodaření.⁵³ Hned nato se vytvořil okresní národní výbor. Buduje se akciová společnost pro zpracování hlíny, dřeva a výrobu elektřiny, s tím souvisí i zřízení

⁵¹ Srov. REDAKČNÍ RADA. *800 let Milevska 1184–1984*. Milevsko: Městský národní výbor v Milevsku, 1984, s. 11.

⁵² *Statistický lexikon obcí v zemi české*. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1934, s. 218–222.

⁵³ Srov. BÍLEK, J.; KÁLAL, J. *Milevsko a okolí od A ... Ž*. Milevsko: Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku, 2000, s. 52.

kruhové cihelny a pily a zavedení elektřiny do města. Podporuje se výroba kuřáckých potřeb z rozmanitých druhů dřeva, jantaru, slonové kosti a mořské pěny. V roce 1931 pracuje v cihelně okolo 70 dělníků s průměrným platem 400 Kč a na pile okolo 50 dělníků. Počty nezaměstnaných v jednotlivých letech se různí. V roce 1930 je registrováno až 160 osob, v roce 1931 se snižuje o 90 osob z důvodu stavby nového okresního úřadu. V následujících letech je to 57 nezaměstnaných, kterým je vydáno v měsíci březnu 122 žebračenek v hodnotě po 10 Kč. Rok 1935 zaznamenává pohyb nezaměstnanosti od 15 do 260 lidí a v roce 1936 od 19 do 292. Jelikož došlo k požáru na staré pile, je postavena nová, kde je umístěno do pracovního poměru 10 dělníků.⁵⁴

V roce 1929 vlivem krize upadá výroba soustružených kuřáckých výrobků, dále pak perleťářských produktů a produktů z galalitu a rohoviny či jiných surovin, a to i přesto, že toto zboží bylo vyváženo nejen do krajů českých, ale i zahraničních. Prázdné místo vyplnil průmysl plnicích per⁵⁵, který si záhy získal dobré jméno a našel odbyt i v cizině. V roce 1931 pro informovanost místního obyvatelstva se začíná vydávat časopis Milevský kraj. Později se na jeho místo dostávají Listy milevského kraje. V roce 1937 vzniká nový časopis Zájmy milevského kraje.⁵⁶ Městské muzeum na radnici je dokonce zpřístupněno veřejnosti. Kromě výstavby nové budovy okresního úřadu, je provedena i výstavba nové pošty a nové školy.

3.2 Instituce v Milevsku

3.2.1 Samosprávné instituce

Kronikář rozděluje instituce města Milevska na úřady, kde zaznamenává Okresní politickou správu, Berní správu, Berní úřad, Evidenci katastru, Okresní soud, Okresní četnické velitelství, Poštovní úřad, Důchodkovou kontrolu, Okresní školní výbor. Do samosprávných institucí zahrnuje Okresní správní komise, Městský úřad a Správu panství.⁵⁷ Městský úřad v Milevsku splňoval podmínky prozatímního obecního zákona ze dne 17. března 1849, jehož účelem bylo vytvoření samosprávy.⁵⁸ V jeho popředí

⁵⁴ Srov. REDAKČNÍ RADA. *800 let Milevska 1184–1984*, s. 39–41.

⁵⁵ A. Jonáš založil firmu Milevia na výrobu plnicích per v roce 1932, kde našlo obživu několik desítek lidí.

⁵⁶ Srov. REDAKČNÍ RADA. *800 let Milevska 1184–1984*, s. 40–41.

⁵⁷ Srov. *Kronika města Milevska, 1927–1947*, uložena na Městském úřadu Milevsko, s. 19.

⁵⁸ Srov. SEDLÁKOVÁ, M. *Okresní archiv v Milevsku, Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko: Okresní národní výbor v Milevsku, 1958, s. 19.

stálo obecní zastupitelstvo a obecní představený. Funkce úřadu byla samostatná, tedy zajišťovala vše, co se týkalo místního zájmu za přispění vlastních finančních nebo materiálních prostředků, a přenesená, kdy obec řešila záležitosti, které nespadaly do její kompetence, např. ohledání mrtvol. Tímto se zrušila veškerá pravomoc vrchnosti, bývalých rychtářů.⁵⁹

Kronika města Milevska nezapomněla zaznamenat dějinný převrat a zrození samostatnosti Československa z pozice Okresního národního výboru v Milevsku, který v tu chvíli převzal do svojí působnosti úřady a zaručil bezpečnost a klid. Zároveň zajistil i další zásobování milevského obyvatelstva.⁶⁰ V roce 1919 pozměnil svůj název na okresní správu politickou. Do roku 1919 působilo v Milevsku a Bechyni jako zastupitelských okresů okresní zastupitelstvo a okresní výbor, které fungovaly jako nadřazené samosprávě. Nahradily je okresní správní komise postavené do čela samosprávy. V roce 1928 došlo opět k nové reorganizaci politické správy. Okresní správní komise se sloučily s okresní správou politickou v Okresní úřad Milevsko.⁶¹ Původní zastupitelské okresy milevský a bechyňský byly zrušeny a staly se součástí nového Okresního úřadu Milevska a vytvořil se tak celý politický okres. Kvůli hospodářské správě okresu začalo pracovat při okresním úřadu okresní zastupitelstvo a okresní výbor s předsedou, okresním hejtmanem.⁶² Za zmínku stojí i ustanovení sboru pro pomoc nezaměstnaným při okresním úřadu, který fungoval jako organizace dobrovolné péče o nezaměstnané. Sbor měl rozdělovat finanční dary, zajišťovat práci a vyhledávat strádající. Finanční prostředky se měly opatřit z veřejných sbírek, darů společností, spolků nebo peněžních ústavů.⁶³

Pro milevský okres byla zřízena dne 17. listopadu 1910 okresní komise o péči o mládež⁶⁴ jako součást Okresního výboru v Milevsku. Předsedou byl zvolen JUDr. Josef Hajský, přednosta okresního soudu v Milevsku. Úkol komise spočíval ve vyšetřování a pozorování dětí, které potřebovaly ochranu, zajišťování dozoru nad nimi a v neposlední řadě také hledání osob, které by byly schopné a ochotné

⁵⁹ V městské kanceláři úřadovali dva úředníci, a to jeden na pozici ředitele kanceláře a druhý byl tajemníkem. Když odešel do výslužby ředitel kanceláře Oldřich Dvořák, působili od roku 1930 na úřadu tajemník, jeden kancelářský pracovník a tři obecní zaměstnanci. Tato struktura se nezměnila ani v době okupace.

⁶⁰ Srov. *Kronika města Milevska*, s. 64.

⁶¹ Srov. SEDLÁKOVÁ, M. *Okresní archiv v Milevsku, Průvodce po fondech a sbírkách*, s. 19.

⁶² Srov. *Kronika města Milevska*, s. 65–66.

⁶³ Srov. *tamtéž*, s. 176.

⁶⁴ V roce 1921 došlo ke změně stanov okresní komise a zároveň ke změně názvu na okresní péče o mládež.

se o děti postarat. Výroční zpráva okresní péče o mládež z roku 1922⁶⁵ vypovídá podrobněji o její činnosti. V této době instituce čítala 355 členů⁶⁶. Podílela se ze svých prostředků na ošacení 68 dětí a vydržovala ročně 8 dětí, u kterých se měsíční podpora pohybovala od 5 do 30 Kč. Z darů, ať už finančních nebo naturálních jako oděv a boty, od zemské komise pro péči o mládež a ministerstva sociální péče umožnila pomoc 216 dětem nezaměstnaných rodičů a duševně chorým dětem. Pořádala i sbírku v okrese pro děti nezaměstnaného lidu, která vynesla 1 200,68 Kč. Poradna pro matky a kojence⁶⁷ pod vedením okresního lékaře Milevska Václava Šatavy konala porady a prohlídky dotyčných jednou týdně a zdarma. Těchto služeb využily matky s kojenci v 53 případech a těhotné ženy v 37 případech. Úředník Josef Radl, poručník z povolání, vykázal 257 případů, vyjednal 18 smírů a podal 7 žalob na nemanželské otce. Vedl poručenství nad 93 svěřenci a ochranný dozor nad 6 podmíněčně odsouzenými. Zpráva vyčíslila i jednotlivé příjmy a výdaje, jejichž rozdíl vyjadřoval čistý příjem 11 414,40 Kč a jmění koncem roku 1922 nabylo hodnoty 69 796,95 Kč.

3.2.2 Spolky

Spolky se vytvářely za účelem společenským, kulturním, vzdělávacím, ale v neposlední řadě i humanitním. Jejich členové věnovali část peněz na nějakou dobročinnost nebo výnos ze sbírek, které pořádali, na pomoc chudým nebo nemajetným členům svého spolku.

Místní odbor klubu Československých turistů vznikl 8. května 1919. Jeho činnost směřovala k oživení cestovního ruchu milevského kraje a k jeho zviditelnění.⁶⁸ Tělocvičná jednota Sokol působila v Milevsku již od roku 1890 a úspěšně podporovala společenský život ve městě. Čtenářsko-ochotnická jednota se účastnila na kulturním životě města. Uskutečňovala různá divadelní představení, ale i různé výlety. Učitelé Wagner a Rynda konce roku 1862 dali dohromady zájemce o zpěv a zrodil se Zpěvácký spolek Vlastislav, fungující i v novém Československu.⁶⁹ Zajímavou náplň měl

⁶⁵ Srov. Státní okresní archiv Písek (dále jen SOkA Písek), fond Okresní péče o mládež v Milevsku, 1910–1952 (dále jen OPM v Milevsku), karton č. 1, inv. č. 38, sign. 246, *Výroční zprávy OPM, 1919–1947*.

⁶⁶ Z toho zakládajících členů bylo 61, přispívajících 294 a čestný člen okresní hospodářská záložna.

⁶⁷ Poradna vznikla v roce 1921, avšak v roce 1927 zanikla z důvodu malého pochopení. Její činnost se znovu obnovila v roce 1930.

⁶⁸ Srov. SEDLÁKOVÁ, M. *Okresní archiv v Milevsku, Průvodce po fondech a sbírkách*, s. 68.

⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 70.

i Krajinický spolek Milevsko v Praze. Upevňoval kulturní a hospodářské vědomí rodáků a přátel milevského kraje žijících v Praze. Snažil se zabránit vystěhovalectví v milevském okrese tím, že se zřejmě zaměřoval na pracovní umístění dělníků.⁷⁰ Zdařilým úkolem byla pomoc ohledně zalesňování neúrodných či holých pozemků, tedy lesní půdy a tento obrost udržovat, což si předsevzal Zalesňovací spolek od roku 1923.

Kronika zaznamenala v roce 1931 pomoc milevských spolků Sokol, Čs. Červený kříž, Klub turistů, Hasičská jednota, Ochotnická jednota a dalších ve prospěch vyhořelých obyvatel ve Vážci na Slovensku, formou biografického představení, za které se vybralo 412,80 Kč. Celkový výtěžek ve městě vydal obnos 2 063,40 Kč, protože se k této akci přidali i jiní dárci jako Městská spořitelna či Israelská náboženská obec aj.⁷¹ Na jiném místě upozorňuje na vánoční nadílku konanou v roce 1937 spolky Obchodním gremiem, Sokolem, Čs. obcí legionářů, Učňovskou besídkou aj. ve prospěch jejich chudých členů a dětí. Spolek kamarádů bývalého pluku „102“ na Wilsonově náměstí v Milevsku zajistil vánoční strom společně se sbírkou, jejíž výnos rozdělil mezi svoje nemajetné členy.⁷²

Hojně se v dobročinnosti angažoval Okresní spolek Československý Červený kříž⁷³, jenž byl v Milevsku založen 29. ledna 1920. Pracoval v oblasti zdravotnictví. Organizoval dopravní zdravotní službu, vozil nemocné do nemocnice nebo ústavů anebo naopak zpět domů. Vytvořila se i spolupráce mezi spolky Čs. Červeného kříže v jednotlivých městech, jak dokládá třeba korespondence⁷⁴ spolku v Táboře, který informuje spolek v Milevsku o rozhodnutí převézt chlapce Michala Lajkuna z nemocnice domů do Milevska, jelikož si pro něho zřízenec z Milevska doposud nepřijel. Pokud se nemocný léčil v nemocenské pojišťovně a nebylo postaráno o jeho rodinu a děti, obracel se spolek na okresní péči o mládež, aby poskytla pomoc v rámci péče zdravotní a sociální.⁷⁵ Čs. Červený kříž se však věnoval i jiným skutkům,

⁷⁰ Srov. tamtéž, s. 71.

⁷¹ Srov. *Kronika města Milevsko*, s. 127.

⁷² Srov. tamtéž, s. 304.

⁷³ Srov. SOkA Písek, fond OPM v Milevsku, karton č. 1, inv. č. 27, sign. 175, *Československý Červený kříž, 1925–1935*.

⁷⁴ Srov. tamtéž – Dopis č. j. 505 ze dne 8. června 1926 Čs. Červeného kříže pro okres tábořský adresovaný Čs. Červenému kříži v Milevsku ve věci Michala Lajkuna.

⁷⁵ Srov. tamtéž – Dopis ze dne 14. února 1935 Společnosti Čs. Červeného kříže divize pro zemi českou adresovaný Okresní péči o mládež v Milevsku ve věci rodiny Václava Šácha.

rozděloval potraviny, ošacení, vánoční podpory⁷⁶ těm nejchudším nebo poskytoval i finanční prostředky.

3.2.3 Církevní instituce

Klášteř premonstrátů s chrámem Navštívení⁷⁷ Panny Marie založil pán Jiří z Milevska⁷⁸ koncem 12. století, asi roku 1184, ale řeholníci ze Želiva se zde usadili až v roce 1187. Milevsko mělo vlastní farní kostel již v roce 1150, kterým byl kostel sv. Jiljí. Později se stal kostelem hřbitovním. Prvním opatem působícím v klášteři se stal Jarloch.⁷⁹ Klášteř během historických období prošel rozličnými změnami. Ve 13. a 14. století se vzmohl ekonomicky. Do jeho majetku se přiřadilo 60 vesnic a spravoval 10 far. Časem klášteř obývalo na 300 řeholníků. Ovšem v roce 1420 husité tento monument vypálili.⁸⁰ Znovu byl obnoven v roce 1437 v čele s opatem Janem II. Premonstráti se nacházeli v klášteři do roku 1543. Kanonie zanikla prodejem stavby do dědičného vlastnictví Kryštofa ze Švamberka, který je prodal Bernardu st. Hodějovskému z Hodějova. A nakonec se dostal do rukou císaře po konfiskaci majetku pána Hodějovského. Strahovský opat Kašpar z Questenbergu poprosil císaře Ferdinanda II. o restituci majetku klášteře.⁸¹ Milevský klášteř tak zůstává ve správě Strahovského klášteře. Milevský velkostatek⁸² se věnuje rybníčnímu a lesnímu hospodářství, lihovarnictví, pokouší se o cukrovarnickou výrobu.⁸³ S uspořádáním nově vzniklého státu v roce 1918 byla na programu i pozemková reforma,⁸⁴ díky ní přišel Strahovský klášteř o část svého majetku, milevský velkostatek se zmenšil o více než čtvrtinu a půda se rozdala zemědělcům. Co se týká charitativní činnosti milevského klášteře, stal se útočištěm 34 vojáků v letech 1915–1916, protože část jeho budov sloužila jako vojenský lazaret.⁸⁵ Od roku 1914

⁷⁶ Srov. tamtéž – Dopis č. j. 146 ze dne 19. prosince 1932 Čs. Červeného kříže radovi zemského soudu ve věci pozvání k rozdělování vánoční podpory chudým.

⁷⁷ Původně chrám Nanebevstoupení Panny Marie. Opat Kryšpín vysvětil 2. července 1648 klášterní kostel ke cti Navštívení Panny Marie.

⁷⁸ Český zeman, jehož majetkem byly v okolí různé statky.

⁷⁹ Beatus Gerlacus (1187–1227/28), český kronikář, pokračovatel kronikáře Kosmy. Je uctíván jako blahoslavený.

⁸⁰ Kanovníci zachránili knihovnu, archiv a poklad a sami také odešli. Zřejmě útok očekávali.

⁸¹ Srov. BUBEN, M. *Encyklopedie řádků a kongregací v českých zemích*. Druhý díl, I. svazek: Řeholní kanovníci. Praha: Nakladatelství LIBRI, 2003, s. 108.

⁸² Výměra statku v roce 1901 činila 3 694 ha se dvorem, cihelnou, ovčínem a pivovarem.

⁸³ Srov. BŘICHÁČEK, P.; KUCHAROVÁ, H.; VEHOVSKÝ, F. *Premonstrátský klášteř Milevsko*. Milevsko: Řeholní dům premonstrátů v Milevsku, b.d., s. 35.

⁸⁴ Částečné zestátnění největších velkostatků v Československu a rozdělení zestátněné půdy mezi rolníky.

⁸⁵ Srov. BUBEN, M. *Encyklopedie řádků a kongregací v českých zemích*. Druhý díl, I. svazek: Řeholní kanovníci, s. 110.

působil v Milevsku děkan a biskupský vikář Tobiáš Stach⁸⁶, který v roce 1929 založil Farní odbor charity, který pečoval o chudé a zabezpečoval křesťanskou výchovu dětí. Současně se stal i jejím předsedou.⁸⁷ Děkan Stach se angažoval i v Okresní péči o mládež v Milevsku⁸⁸, zasedal ve výboru jako virilista.⁸⁹ Téměř 10 let zastával místo milevského kaplana Klement Šebesta. Pečoval o velkou agendu a vyučoval na měšťanské škole asi 6 let, 29. června požádal biskupa⁹⁰ o nástup do penze a nového katecheta. Od 1. července 1935 se ustanovili tři kaplani v pořadí Heřman Žák, Norbert Štulík a Bedřich Kafka.⁹¹ Podle podkladů v treboňském archivu Strahovský klášter zřídil v roce 1886 v Milevsku dětskou opatrovnu. Zachoval se Dotazník o ústavní péči a činnosti za rok 1935.⁹² Účelem bylo opatrování dětí nepovinných školní docházkou ve věku od 1 do 6 let v celkovém počtu 57 děvčat a chlapců. Počet ošetřovatelských dnů činilo 5 794 a průměrný denní náklad na 1 chovance se vypočítal na 85 haléřů. Děti opatrovaly Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského.⁹³ Na vydržování ústavu přispěl Strahov částkou 8 300 korun. Schodek mezi příjmy a výdaji byla správa opatrovny nucena zaplatit ze soukromých prostředků. V poledne každé dítě jedlo polévku a příkrm. Dokonce i dospělí chudí, kteří požádali u fortny, se podělili stejným jídlem. O vánočních svátcích se pořádala vánoční slavnost s nadílkou pro všechny děti. Každé děvče i chlapec byli obdarováni vánočkou, sáčkem cukroví, hračkou a dostali i na šaty. Zdravotní stav chovanců se zdál být uspokojivý a nakažlivé nemoci nebyly zaznamenány.

Skoro ve všech farnostech římskokatolické církve milevského kraje již v počátcích nového státu se staly aktivní skupiny Sdružení katolické mládeže (SKM). V Milevsku

⁸⁶ Byl příznivcem milevské orelské jednoty. Zemřel ve věku 75 let 6. února 1938. Novým děkanem se stal 2. července 1938 Heřman Žák.

⁸⁷ Srov. *Výroční zprávy Svazů katolické charity – milosrdné lásky v Čechách a v zemi moravsko-slezské za rok 1928*. Praha: Říšské ústředí svazů charity, 1929, s. 54. ISSN: neuvedeno.

⁸⁸ Srov. SOkA Písek, fond AM Milevsko, 1901–1945, karton č. 202, sign. 8a/56, *Podělování chudé školní mládeže, 1900–1926 – Výroční zpráva OPM z roku 1922*.

⁸⁹ Nevolený člen určitého sboru s hlasem virilním (virilní hlas spojený s určitou hodností, úřadem, funkcí).

⁹⁰ V letech 1920–1940 působil jako biskup v Českých Budějovicích Šimon Bárta.

⁹¹ Srov. Státní oblastní archiv Třeboň (dále jen SOA Třeboň), fond Biskupský archiv České Budějovice, 1785–1945, 1949 (dále jen BA ČB), karton č. 1030, sign. I-G-8-e-226, *Milevsko (Mühlhausen) 1907–1944*.

⁹² Srov. SOA Třeboň, fond Diecézní katolická charita, karton č. 10, sign. 4b, *Charitní ústavy, Dětský domov Milevsko, 1935–1949*.

⁹³ Ženská katolická kongregace, která se věnuje péči o nemocné a chudé, lidi na okraji společnosti. V České republice vznikla v roce 1837 a založily jí sestry, které absolvovaly noviciát ve Francii.

taková skupina vznikla 26. června 1920.⁹⁴ Aktivity byly rázu vzdělávacího, společenského i kulturního v duchu křesťanských zásad a morálky. Členové si moc přáli mít vlastní spolkový dům a zaměřit se i na školní mládež. Tyto možnosti nabízela katolická tělovýchovná a kulturní organizace Československý Orel. Její ideou bylo nejen zdraví těla, ale i duše. V Milevsku se jednota Orel zrodila ze stávajících členů SKM dne 1. října 1936.⁹⁵ Ze začátku se cvičilo v místnostech hotelu Modrá hvězda. Později se o výstavbu vlastních prostor zasloužil strahovský opat Method Zavoral. V létě 1937 byla dokončena stavba⁹⁶ spolkového domu na prvním nádvoří milevského kláštera v místech bývalých prelátských koníren. Toto spolkové středisko Čs. Orla, SKM a Charity se honosilo názvem „Zavoralův dům“.⁹⁷ První tělocvičná akademie proběhla v Milevsku 20. února 1938 a 24. července téhož roku se milevská orelská jednota zúčastnila na milevském náměstí ve svých krojích oslav 20. výročí trvání republiky.⁹⁸

3.3 Sociální činnost v Milevsku

3.3.1 Chudinské podpory

Zaopatřovat chudé patřilo do povinností domovských obcí.⁹⁹ Obec musela pomoci i občanovi, který v dané obci bydlel, ale neměl v ní domovské právo. Náhradu nákladů s tím pak spojených mohla obec uplatňovat na obci, v níž měl potřebný domovské právo. Každý občan dokazoval svoji domovskou obec tzv. „Domovským listem“,¹⁰⁰ popř. farní úřad potvrzoval pro účely přiznání chudinské podpory příslušnost žádajícího k obci a jeho existenci. Žádost o podporu¹⁰¹ si podal žadatel na Městský úřad v Milevsku ve formě jednoduchého dopisu s datem a vlastnoručním podpisem. Pokud

⁹⁴ Srov. HADÁČEK, J. *Tělovýchovná jednota Českosl. ORLA v Milevsku 1936–1948*. Strojopis uložen v Milevském muzeu, inv. č. JI9-617. Milevsko: 1994, s. 1.

⁹⁵ Jejím starostou byl P. Bedřich Kafka, dalšími spolupracovníky například P. Norbert Štulík ve funkci vzdělavatele, Michael Vinklář jako pokladník a cvičitel žáků, Ladislav Kalina jako jednatel a další.

⁹⁶ Stavební práce včetně projektu byly zadány firmě František Stupka Milevsko.

⁹⁷ Celkový náklad na stavbu činil 200 000 Kč. Bylo zakoupeno na 250 židlí pro sál a balkón. Veškeré výdaje šly na vrub Strahovského kláštera premonstrátů v Praze. Zařízení jeviště a vybavení kabiny včetně promítacího přístroje se koupilo na úvěr.

⁹⁸ Srov. HADÁČEK, J. *Tělovýchovná jednota Českosl. ORLA v Milevsku 1936–1948 (strojopis)*, s. 4.

⁹⁹ V Českých zemích se ustanovila zásada, že péče se přiznává jen chudým s domovským právem, v obecní chudinské péči zákonem z roku 1868. Tímto zákonem se stala chudinská správa částí obecní veřejné správy.

¹⁰⁰ Srov. textová příloha č. I.

¹⁰¹ Srov. textová příloha č. II.

dotyčný nesouhlasil s výši příspěvku nebo mu byla žádost zamítnuta či nedošlo ke zvýšení, o které prosil, mohl se se svojí stížností dokonce obrátit ve 2. instanci na Zemský výbor v Praze. Zemský výbor žádost prozkoumal a svoje řešení v této záležitosti poslal Okresnímu úřadu města Milevska. Ne vždy se prosbě vyhovělo, díky soudobým sociálním poměrům bylo obecní zastupitelstvo takovými prosbami zavaleno. Z hlediska domovské obce se jednalo o minimum pomoci, tedy jen té nejnnutnější obživy. Jestliže disponovala s většími finančními prostředky, měla možnost založit obecní chudobince, starobince nebo sirotčince.

V tíživé životní situaci žádaly o chudinskou podporu jak ženy, tak i muži. Věková hranice obou pohlaví se vztahovala k věku střednímu a stáří, asi od 45 let výše. Podpora nemusela mít hodnotu jen peněžní, ale mohla mít podobu i naturální. Vdova starající se o nezaopatřené děti prosila o dětské ošacení nebo o malý obnos na dárky k Vánocům. Jiní požadovali palivové dřevo, příspěvek na výživu nebo na byt¹⁰². V tomto období panoval v rodině zvyk opečovávat nemohoucího člena rodiny, ať už to byli rodiče, manžel, manželka, snacha, zeď apod. Objevovaly se případy, kdy šlo o trvalou obsluhu a ošetřování, protože dotyčný byl upoután na lůžko, mohl být také z různých důvodů postižený, byl ochrnutý, raněný slepotou, hluchotou a výdělek za práci pečujícího nestačil pro oba anebo byl nezaměstnaným, neboť zaměstnání při daných poměrech nenašel.¹⁰³ Manželé úctyhodného věku, kteří již nemohou pracovat a nemá se kdo o ně postarat, protože jim dítě buď zemřelo či ho nemají nebo žije daleko, prosili o podporu ve stáří. O pomoc prosili ti nejchudší. Byli to většinou obyčejní muži řemesla hrnčířského, cestáři, pozůstalé ženy po obuvnících, strážnících, klempířích aj.¹⁰⁴

3.3.1.1 Chudinský fond

Městský úřad milevský spravoval chudinský fond. Každý tak dostal příležitost trochu přispět i na obživu těch nejchudších. Městská rada rozhodovala a měla přehled o darech do fondu. Přihodilo se také, že nemusela přijmout dar, pokud k tomu měla vážnou příčinu. Dokládá to korespondence úřadu s Lesním ředitelstvím v Milevsku¹⁰⁵. Zřejmě

¹⁰² Srov. textová příloha č. III.

¹⁰³ Ošetřující musel na úřadu prokázat nemoc nebo nemohoucnost ošetřovaného dokladem od lékaře o stavu pacienta.

¹⁰⁴ Srov. SOKA Písek, fond AM Milevsko, karton č. 201, inv. č. 1103, sign. 8a, *Chudinské podpory*.

¹⁰⁵ Srov. tamtéž, karton č. 201, sign. 8a/10, *Pokuty, 1927, 1933* – Dopis ze dne 11. července 1933 od Lesního ředitelství v Milevsku Chudinskému fondu v Milevsku o postoupení částky 460 Kč v jeho prospěch.

došlo ke konfliktu ohledně neomezeného koupání místních v rybníce. Správa velkostatku Strahova postupovala způsobem, který město neuznávalo, za koupání se muselo platit a město se cítilo hmotně i morálně poškozeno. V letních měsících návštěvníci hojně užívali vodních radovánek, jakož i zdejší obyvatelé. Lesní ředitelství se rozhodlo postoupit vybrané vstupné do chudinského fondu pro chudé. Nicméně městská rada se usnesla, že daný obnos nepřijme. Údajně stejně nemůže vynahradit vzniklou újmu.¹⁰⁶

3.3.2 Státní stravovací akce

První republika se dostávala z krutých pohrom války, všude panoval hlad a bída. V případech těživé životní situace zasahoval stát rychlými opatřeními, která aspoň trochu měla zmírnit její nepříjemný dopad na život jedince a snad posunout hranici životní úrovně z úplného dna na únosnou mez. Obce a okresy se podílely na jednotlivých opatřeních plnou mírou, zrovna tak milevský okres. Stát do jejich rukou vložil přesně vymezenou pravomoc a zároveň i kontrolu nad probíhajícími nouzovými aktivitami. A nejen to. Vybízeli je, aby se dobrovolně a ve prospěch svých tamních obyvatel připojily k uskutečňovaným činnostem, a pokud je to v rámci možnosti jejich sil, přispěly i vlastními finančními prostředky, a tak pomohly ještě více dané akce rozšířit a zbudovat. Na základě evidence a statistických údajů o nezaměstnanosti se zavedla i akce právě v době mimořádné nezaměstnanosti pod názvem Státní stravovací akce pro osoby nezaměstnané a omezeně pracující. Současně probíhaly aktivity jako vánoční příspěvky pro děti a mléčné stravovací akce pro děti.¹⁰⁷

Milevský okres tuto akci podporoval, což dosvědčuje jeho registrace počtu přihlášených kandidátů do stravovací akce ve výkazech. Pro období od 5. dubna do 5. května 1932 se jednalo o 117 osob; od 10. července do 10. srpna 1932 asi 18 osob; od 2. ledna do 5. února 1933 asi 76 osob; od 13. března do 16. dubna 1933 asi 43 osob; únor 1935 asi 63 osob; od 10. února do 1. března 1936 asi 110 osob; od 25. ledna

¹⁰⁶ Srov. tamtéž – Dopis MěÚ Milevska panu lesnímu radovi Růžičkovi ze dne 8. srpna 1933.

¹⁰⁷ Srov. SOkA Písek, fond OÚ Milevsko, 1936–1941, karton č. 328, sign. VIII/7 ch/5, *Státní stravovací akce* – Dopis ze dne 26. února 1937, Ředitelství Masarykovy obecné a měšťanské školy chlapecké v Milevsku. Ředitelství Masarykovy obecné a měšťanské školy chlapecké v Milevsku kupříkladu vykázalo stravování za měsíc únor 1937 následující: za 15 vyučovacích a zároveň stravovacích dní bylo rozdáno 750 porcí mléka pro denní stravování 50 chlapců, a to čtvrt litru na dítě. Stejně množství mléka připadalo i na dívčí školu, takže celkový počet porcí mléka činilo 1 500 pro 100 dětí, tedy dohromady 375 l.

do 28. února 1937 asi 73 osob.¹⁰⁸ Podle doložené evidence by se dalo usuzovat, že v zimních měsících je větší nárůst zaznamenaných podporovaných než v měsících letních. Důvodem mohou být sezónní práce v létě, jako například žně, kdy je více třeba pracovitých rukou. Zima se vyznačuje spíše pracovním klidem.

Národohospodářský Sbor Jihočeský v Praze vydal k této pomocné aktivitě oběžník č. 59 – č. j. 3582/30 s přesnými pokyny.¹⁰⁹ Pro lepší pochopení a obraz tehdejší reality přiblížím podrobněji znění tohoto oběžníku. Stravovací akce se mohli zúčastnit jen jednotlivci, kteří již pobývali delší čas bez práce nebo pracovali delší čas omezeně. A to ti, kteří byli zaměstnáni v námezdním pracovním poměru předtím, než přišli o zaměstnání, anebo v tomto poměru pracují dosud omezeně. Přednostní místo má patřit rodinám a pak teprve svobodným. Především mají užívat těchto výhod dělníci z průmyslových odvětví těžce odolávajících nezaměstnanosti.¹¹⁰ Naopak se tato pomoc netýká osob, které již nějakým způsobem jsou zajištěny v obživě. Rozumí se tím hrazená podpora v nezaměstnanosti se státním příspěvkem nebo podpora z jiných veřejných prostředků v takové částce, že postačuje na živobytí jich samotných a také jejich rodin. Obce ve spolupráci se zaměstnaneckými odborovými organizacemi provedou výběr nezaměstnaných, kterým poukázky předají.

Jednotlivým okresům přihlášeným do stravovací akce se schválí určitý obnos peněz od ministerstva sociální péče, které ho odevzdá příslušným okresním úřadům ve dvou termínech společně s poukázkami na odběr potravin. Počet poukázek bude shodný s hodnotou odeslané částky na bankovní konto.¹¹¹ Okresní úřady postoupí nejprve polovinu částky peněz od ministerstva sociální péče jednotlivým obcím současně s poukázkami ve stejné hodnotě, jež musí před vydáním orazítkovat úředním razítkem podle vzoru. Současně jsou povinni informovat ministerstvo sociální péče o seznamu obcí s přesně uvedenými čísly poukázek odevzdaných dané obci.

Do stravovací akce se zájmem vstoupili různí obchodníci a družstva. Obce dostaly za úkol je proškolit a podat vysvětlení o proměně poukázek na potraviny a způsobu

¹⁰⁸ SOkA Písek, fond: AM Milevsko, karton č. 201, inv. č. 1103, sign. 8a/44, *Vyúčtování poukázek, 1932–1938*.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, karton č. 201, sign. 8a/44, *Státní stravovací akce*.

¹¹⁰ Zejména sklářství, hornictví a textilní průmysl.

¹¹¹ Poukázka sestává z několika částí podle zdroje, ze kterého pocházejí finanční prostředky vynaložené na podpůrnou činnost. Jedna část určená na stravovací akci ze státních financí po 5 Kč (juxta oddíl A a pare oddíl B poukázky), dále pak z prostředků okresů v případě potřeby (část C poukázky) a z případných prostředků obce (část D poukázky). Poukázky jsou očíslované i na jednotlivých dílech a mohou je předkládat pouze osoby, na které jsou vystavené.

jejich úhrady. Poukázky musí vést v patrnosti, ty navíc musí obsahovat platné náležitosti. Obce je podle vzoru opatří úředním obecním razítkem, vyplní jméno a příjmení uchazeče, napíše datum vystavení a římskou číslici udávající pro kolikátý týden je poukázka určena. Jejich splatnost je do 14 dní, pokud nebude předložena obchodníkovi v této časové lhůtě, pozbude svoji platnosti a potraviny na ni nebudou vydávány. Přísun potravinových lístků se řídí stanoveným časovým rozmezím.¹¹² Potřebným se poukázky rozdají vždy na jeden týden, poukázky B pro rodiny v celkové hodnotě 20 Kč a pro svobodné poukázky B v celkové hodnotě 10 Kč. Důležitým specifickým při odběru lístků byla angažovanost institucí v této činnosti, protože podle toho, odkud pocházely finanční zdroje, mohla být daná část poukázky odevzdána podporovanému. Zbylé díly zůstaly bezpředmětné. Omezená zůstala i volba potravin. Striktně se předepsaly suroviny, které obchodník vyměnil za potravinový lístek. Vytyčily se tedy brambory, cukr, tuk, mouka a chléb. Obecní a okresní úřady kontrolovaly plnohodnotnost a nezávadnost jídla nominovaného k výdeji pro chudé. Podle nařízených instrukcí vznikla v obcích obecní sociální komise.¹¹³

Obchodníci a družstva¹¹⁴ pak jsou zavázáni povinnostmi dodat obecním úřadům potravinové lístky, na které rozdali brambory, mouku, chléb, cukr a tuk a odměnou jim bude proplacení poukázek ze strany úřadů.

Obce jsou vyzývány, aby ohlásily průběh akce, z jakých finančních prostředků byla pomocná aktivita podpořena, zda použily i vlastní peněžní prostředky. Měly také povinnost podělit se o dosažené zkušenosti, kterých může být použito k případné úpravě státní stravovací akce připravované pro podzimní a zimní období. Ani okresní úřady nezůstaly pozadu, jsou vítány jejich nové podněty pro příští pomáhající činnost a mohou je zaslat bez okolků na ministerstvo sociální péče.

¹¹² Např. podle oběžníku č. 59 se jedná o rozmezí od 28. července do 28. září roku 1930.

¹¹³ Srov. SOKA Písek, fond AM Milevsko, karton č. 201, inv. č. 1103, sign. 8a/44, *Složení sociální komise, jmenování členů, 1931–1938* – Dokument č. j. 17.847 ze dne 24. července 1933. Okresní hejtman jmenoval do komise členy za osoby samostatně hospodařící: Josef Malý (soustružník), Václav Ptáček (krejčí), Josef Žitek (truhlář); členy za zaměstnance: František Kothera (domácí dělník), Václav Hejný (dělník), František Břicháček (dělník) a dále jako experty za zástupce zaměstnaneckých organizací: Hynek Paisert (dělník), Bohumil Čihák (truhlář), Václav Fara (dělník).

¹¹⁴ Srov. SOKA Písek, fond AM Milevsko, karton č. 201, inv. č. 1103, sign. 8a/44, *Vánoční příspěvek pro děti, 1931–1938* – Dokument č. j. 17.847 ze dne 24. července 1933. Soupis obchodníků č. 3662 ze dne 15. ledna 1931, kteří vyměnili poukázky za potraviny v hodnotě 3 670 Kč. Jednalo se o vánoční příspěvek pro děti nezaměstnaných a omezeně pracujících živelů rodin. Můžeme jmenovat kupříkladu jmenovat obchodníky Hospodářské družstvo, Janák Zdeněk, Zelenka Norbert, Dvořáková Karla apod.

3.3.3 Nouzová zimní výpomoc pro nezaměstnané

Ministerstvo sociální péče přidělilo Okresnímu úřadu v Milevsku pro zdejší obce dávku 22q dvouhrubé mouky k rozdělení mezi nezaměstnané, z toho Milevsku připadlo 9,5 q suroviny.¹¹⁵ Nejednalo se jen o přísuny mouky, ale především cukru, chleba, kávy, krupek a dokonce i uhlí.

Přepravcům, kterým byla zakázka zadaná ministerstvem, si domluvili s příslušným úřadem místo vykládky. Firma, která zboží přivezla, za účasti pracovníka úřadu vykonala kontrolu zásilky. Namátková zkouška pytlíků s moukou po 5 kg a 10 kg buď potvrdila správnost hmotnosti nebo naopak potvrdila chybnou váhu. Závady se hlásily dodavateli a ministerstvu sociální péče. Když se nenašel žádný nedostatek, schválil příjemce předání zboží na zvláštní konsignaci. Ta obsahovala druh mouky, množství dodané mouky a počet sáčků po 5 kg a 10 kg. Nacházela se v kopii. Jednak ji adresát s nákladním a dodacím listem zaslal dodavateli, který byl povinný ji vykázat k vyúčtování. A pak se rovněž uchovala pro konečného příjemce, aby ji odeslal kvůli zprávě okresnímu úřadu. Okresní úřad přidělenou mouku rozdělil obcím podle pokynů.¹¹⁶

Nařízení ministerstva sociální péče stanovilo, kdo je způsobilý přijmout dávku mouky nebo jiné potraviny v rámci nouzové výpomoci. Zejména to byli jedinci zapsaní okresní sociální komisí do stravovací akce. Mladiství od 16 let, i když zatím nikde nepobývali v pracovním poměru, ale nejsou zabezpečeni ve výživě a jejich živitel pracuje jen příležitostně. Následně osoby, kterým je přiznána řádná podpora podle gentského systému,¹¹⁷ přičemž státní příspěvek k podpoře v nezaměstnanosti nepřesahuje týdně více než 10 Kč u svobodného a 20 Kč u živitele rodiny. Potom nezaměstnaní, jimž je schválena mimořádná subvence v nezaměstnanosti podle článku III. zákona o gentském systému, zákona č. 74/1930 Sb.¹¹⁸

¹¹⁵ Srov. tamtéž, karton č. 202, sign. 8a/44, *Mouka, seznamy, 1937–1938* – Dokument č. 4198/37 ze dne 16. února 1937 ve věci přidělu mouky pro nezaměstnané.

¹¹⁶ Srov. tamtéž, karton č. 202, sign. 8a, *Nouzová výpomoc*.

¹¹⁷ V roce 1901 byl v Belgii poprvé zaveden tzv. gentský systém. Systém podpor v nezaměstnanosti, jimž se přenáší povinnost vyplácet nezaměstnaným peněžitou podporu ze státních orgánů na odborové organizace, částečně dotované státem. Podporu v nezaměstnanosti mohl podle gentského systému dostat jenom odborově organizovaný pracující. V České republice byl gentský systém uzákoněn roku 1921 a v platnost vstoupil roku 1925.

¹¹⁸ Podporu nezaměstnaným poskytuje stát ve formě státního příspěvku k podporám v nezaměstnanosti, jež přiznávají a vyplácejí odborové organizace na základě zmocnění podle zákona č. 267/1921 Sb. z. a n., o státním příspěvku k podpoře nezaměstnaných, ve znění platném k 1. dubnu 1925, doplněného a pozměněného zákonem č. 74/1930 Sb. z. a n. vládním nařízením č. 161/1933 Sb. z. a n. Podle a. III.

3.3.4 Léčebná péče o nezaměstnané a jejich rodinné příslušníky

Ministerstvo sociální péče se rozhodlo pomoci nezaměstnanému obyvatelstvu i v jiné oblasti života než byla zásoba jídla. V důsledku nedostatku existenčních prostředků se množily samozřejmě různé choroby a lid sužovala nemoc. S těmito těžkostmi se potýkal i milevský kraj. Bohužel někteří již neměli právo na nemocenskou podporu, protože uplynula ochranná lhůta nebo podpůrná doba.¹¹⁹ Bída se tímto zdvojnásobila, jelikož přibyl nový problém, kde vzít kromě potravin ještě na nákup léků.¹²⁰ Ministerstvo sociální péče po ujednání s ministerstvem veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a ve spolupráci s příslušnými ústředními úřady, sociálními pojišťovacími institucemi, humánními a charitativními společnostmi uvést v praxi pomocnou akci za přičinění obecné veřejnosti. V podstatě šlo o zajištění lékařského ošetření a nutných léků, pokud dotyčný už pozbyl nároku péče z veřejných prostředků.¹²¹ Veškerá starost byla vložena na bedra Ústřednímu poradnímu sboru speciálně vytvořenému při ministerstvu sociální péče, aby nad touto činností bděl. Musel se spojit se všemi příslušnými institucemi s požadavkem na všestrannou jejich podporu, zvážit návrhy na úpravu léčebné péče podané ministerstvem sociální péče a ministerstvem veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. Musel probrat instrukce léčebné péče ambulantní v nemocnicích a v ústavech pro nezaměstnané a jejich rodinné příslušníky. A ovšem měl mít kontrolu i v jednotlivých okresech. V nich pro tento účel vznikly okresní komitáty,¹²² které měly svoji pracovní náplň. Do ní zejména patřilo zajistit převoz nemocného do nemocnice bez úhrady nákladů, postarat se o lékařské ošetření osob v domácnosti, zajistit výdej nezbytných léčiv nemocnému bezplatně, pokusit se najít finanční prostředky kanálem soukromé dobročinnosti. Vlastně tedy podílet se na úplném chodu obstarávání léčebných služeb pro nezaměstnané.¹²³

zákona č. 74/1930 Sb. z. a n. byly odborové organizace zmocněny, aby od 1. ledna 1931 vyplácely také nezaměstnaným horníkům mimořádnou podporu v nezaměstnanosti se státním příspěvkem.

¹¹⁹ Délka, po kterou se vyplácelo nemocenské pojištění, byla ohraničená počtem 365 dní.

¹²⁰ Srov. SOkA Písek, fond AM Milevsko, karton č. 201, inv. č. 1103, sign. 8a/3, *Chudinské podpory, 1899–1924*. Podle Vyhlášky č. 459 ze dne 10. dubna 1920 Okresní správní komise v Milevsku se ustanovila povinnost bezplatného léčení chudých v kompetenci obvodních lékařů, a to bez závislosti na jejich domovské příslušnosti. V případě potřeby dopravního prostředku pro lékaře nebo nemocného ho musela zajistit obec, jakož i předepsání léků bylo hrazeno z obecní pokladny.

¹²¹ Je třeba však upozornit, že ze zákona vyplývala povinnost umožnit bezplatné léčení a léčivo chudým nezaměstnaným, takže tato aktivita danou povinností nenahrazovala.

¹²² Srov. SOkA Písek, fond AM Milevsko, karton č. 201, inv. č. 1103, sign. 8a, *Podpory léčebné*.

¹²³ Srov. tamtéž, karton č. 201, sign. 8a/44, *Státní stravovací akce*. Příprava, logická posloupnost a vůbec řešitelnost a průběh takové podpůrné aktivity nebyla jednoduchou záležitostí. Na tomto úkolu pracoval celý systém orgánů, jak dokazuje Organizační řád ministerstva sociální péče č. j. 57.365/III/H-1932.

Dokument z 1. února 1933 podepsaný panem Janem Konklem podává informaci, že v Milevsku probíhalo jednání ohledně zřízení komitétu. Řešily se otázky volby předsedy, sídla komitétu, zajištění úřadovny, lékařské pomoci, opatření léků, převozy nemocných a zajištění peněžních prostředků.¹²⁴ Komitét v Milevsku opravdu fungoval, jak dokazuje Zpráva o činnosti z roku 1934,¹²⁵ kterou musel na pokyn ministerstva sociální péče vyhotovit.¹²⁶

3.3.5 Státní příspěvky na nouzové práce, veřejné stavby

Státní příspěvky na nouzové práce byly opět podpurným aktem ministerstva sociální péče. Firmy díky finančním prostředkům navíc byly schopné vzít do pracovního poměru více osob, i když třeba jen na dané období a tím se zmenšila nezaměstnanost. A za druhé se zlepšila životní úroveň města nebo okolních vesnic, protože vesměs se pracovní příležitosti týkaly zdokonalení či úprav veřejného prostranství. V milevském kraji se upravovaly návsi, odbahňovaly a rekultivovaly, regulovaly se potoky, dláždila se náměstí, opravovaly se obecní cesty, ulice, stavěly se nové silnice, můstky, mosty nebo hasičské skladiště, kůlny na hospodářské stroje. Ve výčtu můžeme pokračovat například i melioračními pracemi, kanalizacemi, lámáním kamene, štětováním, stavbou kanálu apod.¹²⁷ Konkrétně obci Bechyni byl uznán státní příspěvek na nouzové práce na úpravu různých ulic a chodníků ve výši 7 korun na den za 8 pracovních hodin nejvýše pro 30 osob, a to nejvýše do částky 10 000 Kč.¹²⁸ Město Milevsko žádalo tento příspěvek na dláždění náměstíčka a opravu dlažby náměstí Wilsonova. Výnos příspěvku činil 8 Kč na den za 8 pracovních hodin nejvýše pro 8 osob do maximální částky 2 100 Kč.¹²⁹ Na práce už hotové se příspěvek nevztahoval. Rozhodně se ale vyskytly i problémy a obtížné situace, kterým se muselo čelit.

Pro získání státního příspěvku se musely splnit jisté instrukce. Bylo nutno napsat žádost a s nezbytnými doklady odeslat ke konzultaci ministerstvu sociální péče. Musela

¹²⁴ Srov. textová příloha č. IV.

¹²⁵ Srov. textová příloha č. V.

¹²⁶ Srov. SOkA Písek, fond OÚ Milevsko, 1906–1936, karton č. 153, sign. 10/1/70, *Podpory léčebné* – Dopis ministerstva sociální péče č. 3470-9/11 ze dne 9. listopadu 1934.

¹²⁷ Srov. tamtéž, karton č. 153, sign. 10/1/70, *Státní příspěvky na nouzové práce*.

¹²⁸ Srov. tamtéž, karton č. 153, sign. VIII/7 ch/4, *Nouzové práce* – Dokument č. 1308 A IV-N. ze dne 18. května 1937 ve věci státního příspěvku na nouzové práce pro obec Bechyni.

¹²⁹ Srov. textová příloha č. VI.

být naprosto jasně popsána zamýšlená nouzová práce a propočítán náklad na tento úkon. Řešilo se, jak dlouho bude práce trvat, jaká je v místě nouzové práce obvyklá mzda, kolik dělníků se zúčastní akce. Obce objasnily svůj finanční stav podle schvalovacího rozpočtu, uvažovalo se, z jakého veřejného úvěru by byla možná podpora a v jaké výši. Byla nutná i potvrzení o tom, zda si obce zabezpečily úhradu nad státním příspěvkem nekrytý stavební náklad a zda si svůj projekt prohloubily natolik technicky, že po schválení žádaného příspěvku spustí okamžitě akci. Zprostředkovatelny práce podávaly informace o stavu nezaměstnaných osob dané obce či města, rozlišovaly počet jednotlivců zařazených do stravovací akce a kolik z nich pravidelně pobírá státní příspěvek k podpoře v nezaměstnanosti.¹³⁰

Nezaměstnaní se upozorňovali na novou možnost zaměstnání včas. Přednost měli ti, kteří byli nejvíce ohroženi tíživou životní situací a zajisté místní obyvatelé. Pokud jim tato práce byla nabídnuta, měli povinnost ji přijmout, a to i v případě, že dělník bydlel mimo místo výkonu práce. Mzda se stanovila podle platného mzdového tarifu nebo sazby obvyklé v místě, kde se má nouzová práce vykonávat. Ke kontrole k prozkoumání, zda vše probíhá tak, jak má, bylo nutno předložit ministerstvu sociální péče dokumenty,¹³¹ které musela správa okresního ústavu spolupotvrdit, aby se mohly probádat zákonné podmínky. Docházelo i ke svízelným situacím, kdy se nestihla zakázka provést do daného termínu, jak bylo dohodnuto výnosem ministerstva sociální péče. Nicméně řešením byla žádost o prodloužení nouzových prací. Ministerstvo většinou na tuto žádost odpovédělo kladně.¹³² Státní příspěvek se lišil zřejmě podle velikosti, obsáhlosti i náročnosti projektu. Například úprava rybníka byla podpořena celkovou sumou 4 000 Kč, naopak stavba silnice a adaptace návsi již poskytovala finanční pomoc ve výši 12 000 Kč. Na 8 pracovních hodin se zhruba pohybovala částka 8 korun denně pro různý počet dělníků.¹³³ U veřejných staveb mohlo ministerstvo schválit uzavření zápůjčky, která byla bezúročná a v několika ročních splátkách,

¹³⁰ Srov. SOkA Písek, fond OÚ Milevsko, karton č. 153, sign. 10/1/70, *Státní příspěvky na nouzové práce*.

¹³¹ Např. veřejný stavebník nebo mzdové listy.

¹³² Ministerstvo souhlasilo s jiným termínem, připustilo zaměstnat i více jedinců, ale nesměl se překročit státní příspěvek povolený původním výnosem.

¹³³ Srov. SOkA Písek, fond OÚ Milevsko, karton č. 153, sign. 10/1/70, *Státní příspěvky na nouzové práce*.

příčemž splátky se ministerstvem započítaly v rozpočtu pro daný rok. Samozřejmě povolení se udělovalo za daných podmínek.¹³⁴

3.3.6 Chudobince, chorobince, noclehárny

3.3.6.1 Chudobince

O ty nejubožejší bez zdroje obživy a střechy nad hlavou se snažily postarat obce. Za výhodu by se snad dalo považovat, že u cest nesedělo tolik bezdomovců, jako vidíme dnes, i když zajisté každé historické období se neobejde bez takto postižených chudobou. V éře první republiky se zřizovaly obecní domky nebo pastoušky.

Milevsko nechalo postavit chudobinec a sirotčinec v Sokolovské ulici, ale tak se stalo až v roce 1939–1940. Dříve se město zaměřilo na obecní pastoušku, která se na základě usnesení obecního zastupitelstva v roce 1901 změnila na chudobinec s 10 jednotlivými místnostmi a světnicí určenou pro první pomoc a záchranou stanicí. V dubnu 1923 se navíc vydělilo 7 světnic pro četnickou stanici. V současné době z obou chudobinců vznikly moderní byty. Ještě jeden chudobinec se nacházel v domě č. p. 110 v ulici 5. května. Milevsko dům odkoupilo a v roce 1922 ho přestavělo podle vypracovaného projektu stavitele Františka Stupky. Stavební úpravy měly za úkol zřídit 10 místností k bydlení. Mimo chudobince se Milevsko postaralo i o stravovny pro dělnictvo a chudé, aby se omezila žebrota a tuláctví.¹³⁵

I chudobinec se ovšem řídil různými pravidly, jejichž dodržování se vyžadovalo, protože zajisté mělo být ku prospěchu chovanců a k úspěšnému chodu patričního ústavu. Pro ilustraci poslouží výňatky z jednoho archivního dokumentu z roku 1919, přesněji řečeno z „Domácího řádu městského chudobince v Milevsku“.¹³⁶ Chudinská komise určila příchozímu chudému místnost, ve které měl bydlet a nesměl ji změnit bez předešlého souhlasu komise. Každý chovanec byl povinen dodržovat otevírací a zavírací dobu tohoto domova, jinak by se mu mohla stát nepříjemná věc, a to, že by se

¹³⁴ Zmíním se aspoň o některých. Především bylo nutno pohotově začít s prací, pracovní týden musel čítat 40 hodin a zaměstnané byly osoby ve spolupráci s veřejnou zprostředkovatelnou práce. Dalším zajímavým prvkem se ukázalo zaměstnat minimálně 15% mladistvých ve věku 18-24 let a vyhrazení práv ministerstva vytvořit tábory pracovní pospolitosti pro mladé lidi či oslovit nezaměstnané z oblastí hodně postižených nezaměstnaností.

¹³⁵ Srov. ŠINDELÁŘ, V. Střípky minulosti. Počátky péče o chudé na Milevsku. *Milevský zpravodaj*, 2011, roč. XIX, s. 11.

¹³⁶ Srov. SOkA Písek, fond AM Milevsko, karton č. 204, inv. č. 1103, sign. 8a/204, *Chudobince, domácí řád, domovník, 1913–1934*.

nedostal včas do svojí postele. Dozorci chudobince v létě otevíral dům již v 5 hodin ráno a zavíral v 9 hodin večer a v zimních měsících v 6 hodin ráno a 8 hodin večer. Neexistovaly žádné šarvátky a neslušné chování, naopak chování mělo být mravné, uctivé k představeným a k domácím kolegům laskavé. Ani návštěvy se nedoporučovaly, aby se předešlo různým mrzutostem ze strany spolubydlících. Přímou se zakazovalo přenocování jiných osob, které nebyly zaevidovány a tedy součástí ústavu. Pokud měl někdo dojem, že se mu dějí nějaká příkoří, mohl se o vyřešení obrátit na dozorce a v případě nevyjasnění záležitosti dožadovat se rozřešení chudinské komise. Chovanec si musel zajistit čistotu nejen své místnosti, ale i svého lůžka, prádla a také vlastního těla podle pokynů dozorce. Rovněž nesměl chovat žádnou drůbež nebo jiné domácí zvířectvo. Bylo třeba udržovat v pořádku i chodby ústavu, jakož i dvůr a společné světnice. Dále pak nesměl bouchat zbytečně dveřmi, aby se neničily předčasně zámky a kliky; při větrání opatrně otevírat či zavírat okna. V případě jejich rozbití z nedbalosti musel uhradit dotyčný nové zasklení. Každý jednotlivec, kterému byla uložena jakákoliv práce za příslušnou odměnu, ji nesměl odmítnout, samozřejmě v mezích jeho zdravotního stavu. Nevykonáním práce, jako čištění ulic nebo náměstí, obec disponovala právem nuzného vyloučit z chudobince bez výpovědi a soudního jednání. Ten, kdo by se zdráhal podřídit řádu, byl napomenut a při opakovaném nevhodném chování propuštěn z chudobince. V nutnějších či těžších případech mohly být použity i zákonné prostředky a učiněno oznámení u příslušného soudu.

3.3.6.2 Chorobince

V každém společenském zřízení jsou a budou lidé, kterým již zdraví neslouží, snad jsou i nevléčitelně nemocní nebo jen zešedlí stáří. Chorobince¹³⁷ měly vyřešit potřeby těchto mužů a žen. Jak vyplývá z dochovaných dokumentů, zemský úřad oslovil Okresní úřad v Milevsku, aby se dozvěděl, jak si v této záležitosti stojí on. Hlavně se zajímal, zda již dříve probíhala nějaká jednání o zřízení okresního chorobince a pokud ano, tak s jakým výsledkem, a za další, jestli úřad nebo autonomní sbory (okresní výbor a okresní zastupitelstvo) vidí potřebu vytvoření takového ústavu

¹³⁷ V první republice se chorobince členily podle počtu lůžek. Ústavy menší do 50 lůžek, dále větší, ty zaujímaly přes 50 lůžek, nejvýše do 100. Pak následovaly ty největší, které přesahovaly počet 100 postelí. O 25 chovanců pečovala pouze jedna ošetřovatelka, což ukazuje, že tato péče byla zřejmě dost náročná, když si uvědomíme, že jim práci neusnadnily žádné moderní vymoženosti, se kterými se setkáváme dnes. Nesměl chybět ani řádný domovník, jenž bydlel v přímo v ústavu v domovním bytě.

pro zdejší oblast, a jak dalece by byli schopni jeho zřízení podporovat. Milevsko skutečně jednalo o této potřebě, ale nic se v této záležitosti nepodniklo. Nyní by se tedy rádi podívali na stavební program vybudování chorobinců a rovněž by chtěli získat více informací ohledně organizační a finanční stránky věci. Okresní péče o mládež v Milevsku přišla s nabídkou na odkoupení domků č. 60 a 500 okresním úřadem v částce asi 105 000 Kč právě za účelem výstavby chorobince. Domky by umožňovaly využití prostorů pro 7 místností, z toho 5 pro chovance a 2 pro ošetřovatele. Zřejmě by byla nutná nástavba. Šlo o nezávazné jednání a cenu se pokusila péče snížit na 90 000 Kč. Načež zemský úřad povolal komisi, aby dané objekty posoudila, zda jsou vhodné pro stavbu chorobince. Komise rozhodla v neprospěch nabídnutých domků, spíše se přiklonila k novostavbě v rozmezí 40 až 50 lůžek nebo zvolit jiný objekt. Ač představitelé okresu jsou zajedno ohledně potřeby chorobince, poukazují na značné finanční nedostatky.¹³⁸

Všeobecný stavební program¹³⁹ udával obecně charakteristiky pro vznik těchto zařízení. Buď se objekty opravily, nebo nově postavily na prostranstvích vzdálených od obydlí lidí, chráněných od kouře a zápachu z továren a podniků. Prostor postačoval pro založení zahrady nebo sadu k procházkám. Dbalo se rovněž na umožnění zásobování pitnou vodou a na zdravotně nezávadné odvádění splašků. Samotný dům byl většinou patrový, obsahoval oddělení zvlášť pro muže a zvlášť pro ženy s WC a koupelnou. Na jedno lůžko se plánovala plocha 80–100 m² celkové plochy staveniště. Kromě pokojů chovanců, ústav operoval s denními místnostmi. Pikantností mi přišel dodatek, že denní místnosti pro muže byly dvě, a to jedna pro kuřáky a druhá pro nekuřáky, u žen jsem tuto zmínku nenašla. Pacienty, které přepadla nemoc nebo se o ně pokoušela, uložili ošetřovatelé do izolovaných menších oddělení. Nechyběly umývárny s jednou či dvěma vanami pro choré a jednou vanou, např. pro infikované nakažlivou nemocí. Ošetřovatelé a lékaři zde našli i pro sebe útočiště v podobě vyšetřovacích místností, služební prostory uprostřed jednotlivých oddělení, jakož i v podkroví byty či pokoje uzpůsobené k bydlení. Posílili se jídlem ve společné jídelně pro personál, evidentně odloučené od jídelny chovanců. Technický chod celého chorobince je zaručen zaměstnanci ve správních kancelářích, pro kuchařky byla připravena kuchyň, úpravna a ohřívárna jídel i umývárna nádobí. Pradleny

¹³⁸ Srov. SOkA Písek, fond OÚ Milevsko, karton č. 153, sign. 10/1/132, *Chorobince*.

¹³⁹ Srov. tamtéž – Dokument Všeobecný stavební program chorobinců k číslu z. s. v. 119.384/27.

se pohybovaly v prostorách pro špinavé prádlo, výdejnách čistého prádla a prádelně, ale i ve vzdušném skladišti šatů. Muži měli svoje místo ve strojovně, kotelně, místnostech naplněných kutilským náradím, v různých skladech. A ještě tady nacházíme jinou, jenže docela důležitou drobnůstku. Před stavbou takového ústavu bylo podstatné odpovědět si na otázku, jestli ošetřovatelky budou vybírány z řad kongregací řeholních sester, protože pak muselo být pamatováno i na kapli a klausuru.

3.3.6.3 Noclehárny

Zemský úřad v Praze se zabýval návrhem podaným na poradě zemského zastupitelstva roku 1933, který se týkal zřízení nocleháren pro nezaměstnanou mládež z důvodu jejího cestování. Okresní úřady tímto měly dostat podnět k vybudování nenákladných nocleháren pro cestující mládežníky v okresních a větších městech ve spolupráci s obcemi, dobročinnými spolky, a to tělovýchovnými, sociálními či turistickými. Šlo o to, aby tuto nabídnutou aktivitu podporovaly v rámci svých možností. O výsledek se měly se zemským úřadem podělit. Zaměřme se na fakt, jak se s touto akcí dané úřady a instituce vyrovnaly. Často se ozývaly názory, že chybí vhodné místo, potřebné zařízení a světnice. Obec Bernartice¹⁴⁰ si poradila s noclehárnou způsobem ne zcela obvyklým. Vydržovala noclehárnu pro chudé cestující v hostinci Bohumila Jírovce, kterému uhradila nocleh za jednoho nocležníka 1,50 za jednu noc, a když nastalo zimní období, nocleh byl zajištěn ve stáji. Naproti tomu Klub československých turistů v Milevsku¹⁴¹ zařídili pro tuto příležitost vzornou noclehárnu o velikosti 7 lůžek v prostorech školní budovy v Masarykově ulici č. 183, ale přístupná se stala jen o prázdninách v letní době od 1. 7. do 31. 8. Městskému úřadu v Milevsku¹⁴² chyběly potřebné finanční prostředky a místnosti, takže na tento návrh zareagoval negativně. V Bechyni klub turistů otevřel noclehárnu také jen o prázdninách ve škole, a to pro 4 lůžka bez poplatku za nocleh.

3.3.7 Státní starobní podpory

Stáří je období lidského života, kdy člověk zúčtovává se svým životem, dospívá ke smyslu prožitého života. S tímto stádiem jsou spojené i další záležitosti. Objevují

¹⁴⁰ Srov. tamtéž, karton č. 153, sign. 10/1/145, 154, *Noclehárny* – Dopis č. 654 ze dne 22. května 1934.

¹⁴¹ Srov. tamtéž – Dopis č. j. 72/34 ze dne 25. května 1934.

¹⁴² Srov. textová příloha č. VII.

se zdravotní neduhy, dokonce časem i nemohoucnost. Vlivem opotřebení lidského těla také neschopnost k práci, únava, někdy je zapotřebí i pomocné ruky blízké osoby. Nejsou to však jen nepříjemné skutečnosti, ale se stářím přibývá vrásek a moudrosti, znalost leccjakých věcí a možnost přispěchání s dobrou radou. Starý člověk si zaslouží důstojné dožití. A jelikož sám se již nedokáže o vše postarat, nastupuje také stát s pomocí v podobě státní starobní podpory.¹⁴³

Vesměs o tento typ podpory žádali v milevském okrese lidé starší 65 let, snad více ženy než muži, neschopní práce úplně nebo částečně, bez majetku, žijící z milodarů, někteří pobírající chudinskou podporu, bydlící většinou u svých dospělých potomků nebo alespoň částečně podporováni svými dětmi, zejména osoby prostého povolání. Bohužel o jiné není postaráno vůbec.¹⁴⁴

Ministerstvo sociální péče po dohodě s ministerstvem vnitra a financí stanovilo podmínky pro přiznání státní starobní podpory.¹⁴⁵ Žadatel musel být československý státní příslušník,¹⁴⁶ který dosáhl nebo překročil věk 60 let dnem 1. července 1926 nebo dosáhl věku 65 let a zároveň k tomuto dni měl nebo před tímto datem měl životní povolání, díky němuž se zúčastnil invalidního a starobního pojištění, a to jako pracovník v námezdním poměru či osoba samostatně výdělečně činná. Také však člověk nemajetný bez jmění a důchodu, které by pokryly základní životní potřeby. Dále člověk pro svoje onemocnění, tělesnou, ale i duševní vadu nebo v důsledku stáří neschopen pracovat.¹⁴⁷ Na vyplácení této podpory se nevztahuje právní nárok.

Výměra výše uvedené podpory činila 500 Kč ročně na jednotlivce. Dvě osoby žijící ve společné domácnosti obdržely těšit každý 300 Kč, a jestliže by stále využívaly pomoci a obsluhy další osoby pro svoji bezmocnost, pak každý 500 Kč ročně. Je nutné uvést, že se jedná o dávku podpůrnou, takže se do ní započítávaly finanční prostředky či naturálie, které dostával žadatel buď od svých dětí, manžela i jiných příbuzných nebo prostřednictvím závěti, rozsudku soudu apod. Mohlo se jednat i o prostředky od domovské obce či chudinskou podporu, pak také důchod v případě válečného

¹⁴³ Státní starobní podpora byla zřízena k chudinskému účelu, a proto se stala osvobozenou od jakýchkoli kolků, poplatků i důchodové daně.

¹⁴⁴ Srov. SOKA Písek, fond AM Milevsko, karton č. 203, 204, inv. č. 1103, sign. 8a, *Státní starobní podpory*.

¹⁴⁵ Srov. tamtéž, karton č. 204, sign. 8a/160, *Státní starobní podpory, inventář A-P, 1929–1945* – Dokument Instrukce ze dne 4. dubna 1929 č. j. 2434/I/A/29.

¹⁴⁶ Nezapomnělo se ani na občany Československého státu žijící v cizině a na cizí státní příslušníky žijící v Československu. Otázku jejich starobní podpory určoval zvláštní předpis.

¹⁴⁷ Pro vyplácení podpory byla nepřijatelná opilost, tuláctví a lenost chodit do práce, dále pak spáchaný trestný čin s rozsudkem zbavení volebního práva do obce anebo občanských práv.

vysloužilce nebo finance z pojištění invalidního, starobního, penzijního, úrazového aj. Tyto záležitosti se zjišťovaly před samotnou výměrou starobní podpory. Zkráceně můžeme říct, že dávku šlo poskytovat jen na dobu, po kterou trvaly dané nepříznivé skutečnosti, nejdéle však na dobu jedincova života a jeho pobyt v Československu. K této podpoře poskytovala obec, ve které podporovaný bydlel, příplatek v procentech z částky 500 nebo 300 Kč podle počtu obyvatel dané obce, a to v souladu s uveřejněnými výsledky posledního sčítání lidu.¹⁴⁸ Podpora i s obecním příplatkem se vyplácela čtvrtletně, přičemž dotyčný musel s tím způsobem výplaty předem souhlasit. Žádost se posílala na obec v místě bydliště, a to formu písemnou nebo ústní, tedy protokolárně zavedenou. Mohl ji nahrazovat anebo doplňovat tzv. popisný arch.¹⁴⁹ Vše bylo třeba vyplnit řádně a podle pravdy, a to z důvodu prokázání správnosti údajů. Jednak doložením dokladů, např. domovským listem, křestním listem, ale i vyjádřením obce o domovském právu, berního úřadu o možném nemovitém majetku, lékaře o zdravotním stavu a způsobilosti pracovat a v neposlední řadě vyjádřením obce podle bydliště, která přesune popisný arch spolu s návrhem a odůvodněním podpory okresnímu úřadu. Okresní úřad podle bydliště podporovaného na základě dodaných dokumentů provedl šetření, zda daný žadatel splňuje podmínky pro získání starobní podpory.¹⁵⁰ Při zamítnutí žádosti okresní úřad byl povinen spravít o svém rozhodnutí žadatele a příslušnou obec. Při vyhovění žádosti zaslal podporovanému rozhodnutí s výši přiznané podpory, po jakou dobu ji bude pobírat a procentuální výši příspěvku od obce. Navíc obdržel i poukaz o vyplacení dávky poštovním šekovým úřadem napřed v měsíčních obdobích anebo s jeho souhlasem čtvrtletně. Zmínku o této události se dozvěděla také účtárna zemského finančního ředitelství, která provedla jak kontrolu, tak opatření pro výplatu této podpory. Spraveny byly rovněž obec bydliště žadatele, protože musela uhradit příplatek do státní kasy a poslat opis popisného archu s dodatkem o úhradě příplatku státu za svoji ovečku okresnímu úřadu s tím, že ji bude

¹⁴⁸ Pokud obec čítala více než 50 000 obyvatel, procento se pohybovalo ve výši 20. V rozmezí 2 000 až 50 000 se jednalo o 15% a do 2 000 obyvatel to bylo jen 10%.

¹⁴⁹ Popisný arch obsahoval jednotlivé kolonky s příslušnými otázkami k vyplnění. Jednalo se o otázky typu: jméno a příjmení žadatele; státní občanství; domovská obec; místo, datum, rok narození žadatele; životní povolání žadatele; zda dosáhl 60 let svého věku nebo překročil dne 1. července 1926; nebo dosáhl již věku 65 let; zda je schopný výdělečné práce nebo naopak je neschopen úplně či částečně; jaké jsou jeho majetkové poměry; zda dostává nějakou podporu peněžní nebo naturální od svých dětí nebo jiných osob; zda pobírá nějaké podpory od státu, a kterým rozhodnutím byly povoleny; zda žije ve společné domácnosti s osobou, která požívá státní starobní podpory nebo se o ni uchází; potřebuje pomoc, ošetřování nebo obsluhu; jakým způsobem je o žadatelovu výživu nyní postaráno apod.

¹⁵⁰ Srov. textová příloha č. VIII.

vést v patrnosti a jestliže by došlo ke změně v poměrech dané osoby, nahlásí je.
A rovněž tak domovská obec, která dostala podobné poučení.¹⁵¹

¹⁵¹ SOKA Písek, fond OÚ Milevsko, karton č. 153, sign. 10/2, *Státní starobní podpory*.

4. Činnosti spojené s podporou občanů v Milevsku

Jako v mnoha jiných obcích, i v Milevsku docházelo v souvislosti se sociálními problémy a s nutností jejich řešení k zajímavým a někdy neobvyklým událostem. Vedle běžných povinností při výplatě různých dávek a podpor a zajišťování chodu sociální sféry musela tak obec řešit v souvislosti s potřebou podpory občanů mnohé problémy, které se z běžné rutiny vymykaly. Zde uvádím události, o kterých se zmiňuje milevská kronika.

Na dušičkový den 1. listopadu 1918 se na milevském náměstí sešel obrovský zástup lidí, byla vyhlášena samostatnost Československa a při té slavnostní příležitosti byla učiněna výzva, aby venkov přispěl něco málo ze svých zásob, aby český národ nehynul hladu.¹⁵²

Někdy se člověk může dostat do velmi nepříjemné, vážné či nebezpečné situace a opora druhého je v tu chvíli nezbytná. Stodola místního řezníka pana Richarda Habarta se v noci vznítla plamenem bez jakékoliv známé příčiny. Jelikož zrovna probíhaly ve městě manévry, stalo se, že ve stodole byli ubytováni vojáci dělostřeleckého pluku. Požár byl zpacifikován díky duchapřítomnosti přítomných vojáků a samozřejmě místního hasičského sboru. Obytný dům se podařilo od ohně izolovat. Újmu však utrpěla lednice s masem a uzeninami, která shodou okolností nepatřila řezníkovi, ale panu Františku Volávkovi. Celková škoda se vyčíslila asi na 40 000 Kč a pouze zčásti byla kryta pojištěním. Zda se na finanční ztrátě podíleli i občané nám z dokumentu není známo, ale zápis právě zachycuje důležitý moment rychlé manuální pomoci.¹⁵³

I z obyčejné bouřky se může vyvinout nemilý okamžik v lidském životě. V den slavnostního odhalování pamětní desky panu C. Strakovi¹⁵⁴ se nevydařilo počasí a při koncertu v sokolovně se strhla prudká bouřka. Blesk si vybral stavení dělníka pana Antonína Chvály. Naštěstí neusmrtil člověka, nýbrž jeden kus dobytka. Oheň se ve chvílce uhasil za vydatné výpomoci obyvatel. Štědrými příspěvky místních se utišilo neštěstí nebohého dělníka.¹⁵⁵

¹⁵² Srov. *Kronika města Milevska*, s. 61.

¹⁵³ Srov. tamtéž, s. 85–86.

¹⁵⁴ P. Cyril Antonín Straka byl milevský rodák, český historik a knihovník strahovského kláštera. Zkatalogizoval celou klášterní sbírku obsahující na 105 000 svazků. Vytvořil obsáhlé dílo s názvem *Albrecht z Valdštejna a jeho doba*. Rovněž napsal několik črt o Milevsku. K odhalení desky na jeho rodném domě milevském došlo dne 5. července 1931.

¹⁵⁵ Srov. textová příloha č. IX.

Nezapomínalo se ani na ty nejmenší, na děti. Tělovýchovná jednota Sokol našetřila peníze, které shrnula do fondu jako výtěžek z tělovýchovných besed a zaplatila 87 dětem z Milevska výlet do Prahy. Děti se měly kochat žakovským vystoupením na IX. všesokolském sletu jako roztomilí diváci.¹⁵⁶

Lze sledovat, že i přes veškerou chudobu, která sužovala lid, se člověk snažil podpořit druhého v jeho nedostatku nebo přilepšit ať finančně nebo manuálně, i když sám měl hluboko do kapsy.

¹⁵⁶ Srov. *Kronika města Milevska*, s. 158.

5. Střípky ze života mecenášů milevského kraje

Při pohledu na milevské náměstí člověka upoutá kostel sv. Bartoloměje.¹⁵⁷ Jeho nynější podoba si vyžádala mnoho práce a peněz v různých historických dobách. Na jeho zvelebení se finančně podílel i advokát v městě Milevsku JUDr. Matěj Kotner. Zaplatil finanční náklady na malbu presbytáře. Svou povahou byl bystrý člověk, šikovný právník, skvělý řečník a zdatný organizátor. Mezi lidem se o něm povídalo jako o štědrém mecenáši a lidumilovi. Podporoval nejen umělce, ale zasloužil se i o budování chudobince na Tyršově náměstí, stavby radnice a okresní hospodářské záložny. JUDr. Kotner byl nadšencem veškerého umění, zejména knih a obrazů. Jeho život vyhasl 29. září 1931.¹⁵⁸

Když jsem listovala v archivu starými dokumenty Dětské opatrovny v Milevsku, upoutala mě vsuvka mezi řádky, která tam snad ani být nemusela a přece... 18. ledna 1949 měl pohřeb lékař MUDr. Hamerle. Zesnul ve stáří 82 let. Silně se mě dotkla zmínka o něm jako o člověku. Byl velmi zakořeněn v srdcích prostého lidu, zvláště pak těch nejubožejších. Chudinu léčil zdarma a byl i příznivcem dětského útulku. Mojí úvahou zůstává, že kurýroval i tyto opuštěné děti beztoho, aby něco zpátky žádal, a ještě chodil na jejich besídky. Tohoto „lidumila“, za jakého byl označen, oplakávala chudina v den jeho rozloučení.¹⁵⁹

Další významnou osobností byl muž hluboké víry a modlitby. Přezdíván „Český Vianney“.¹⁶⁰ Původně měl studovat filozofii a stát se profesorem, ale čekal na Boží vnuknutí a nakonec vystudoval teologii v Českých Budějovicích a byl vysvěcen na kněze.¹⁶¹ Pohyboval se na několika farnostech a až do své smrti zůstal v Kovářově. Pocházel z chudé rodiny a jako prvorozený z osmi dětí dostal jméno František Paleček.

Byl neobyčejným knězem. Službě člověku se oddával s neuvěřitelnou láskou, celé noci studoval knihy a v kostele strávil více času než doma. Jeho osoba vyzařovala zvláštní kouzlo a sílu. Hodně času dlel ve zpovědnici, kde každému zpovídanému věnoval tolik ze svého času, kolik potřeboval, nespěchal, ale byl trpělivý. Citlivý

¹⁵⁷ V dávných dobách pocestný mohl spatřit starý kostelík postavený z žulových balvanů hrubého zrna, dílem to pána Jindřicha ze Švamberka.

¹⁵⁸ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj. Turistika, památky, historie*. Milevsko: odbor Klubu českých turistů, 1940, s. 27, 59.

¹⁵⁹ Srov. SOA Třeboň, fond Diecézní katolická charita, karton č. 10, sign. 4b, *Charitní ústavy, Dětský domov Milevsko, 1935–1949*.

¹⁶⁰ Spisovatel V. Svatohor (Václav Bělohlávek) napsal vzpomínkový fejeton do Lidových listů (21. ledna 1926, r. V. č. 16) pod názvem „Český Vianney“.

¹⁶¹ Srov. FELIX, E. *František Xaver Paleček*. Olomouc: Vítězové, 1936, s. 7.

k lidskému zranění, k zraněné duši, aby ji léčil. Toto jeho cítění, snad slitování k němu přivádělo mnoho kajících. Jakoby viděl do nitra člověka. Choval se k člověku vlídně, aniž by ustupoval z křesťanských zásad. Nerozlišoval mezi chudým a bohatým. Snažil se pomoci chudému i ze svých finančních prostředků, pokud uviděl nadání v mladém člověku, pomáhal mu ve studiu německého jazyka, aby mohl jít studovat na vyšší školy. Budějovický biskup Šimon Bárta byl na biskupské visitaci v roce 1921 natolik udiven, kolik chlapců a mužů přistoupilo ke stolu Páně, že jmenoval P. Palečka čestným kanovníkem.¹⁶² Ani takový kněz jako P. Paleček se nezalíbil všem. Když v lese našli zastřeleného hajného a pytláka, nikdo nevěděl, jak k smrti obou mužů došlo. Kněz pohřbil oba stejně. Ale některým se to nelíbilo.¹⁶³ Zrovna tak, když jednou pohřbíval člena hasičského sboru, s ním měl pohřeb i oběšený. Hasiči utvořili špalír jen kolem rakve zemřelého hasiče. Uviděl to však kněz a povzbudil je, aby udělali kruh kolem obou rakví.¹⁶⁴ Ne nadarmo říkával svoje oblíbené oslovení: „*Drahé duše moje!*“¹⁶⁵

František Xaver¹⁶⁶ Paleček měl rád děti. Přál si a vedl k tomu i rodiče, aby svá dítka vyučovali náboženství. Snad vyzařoval na děti zvláštní charisma, neboť je ve škole netrestal a přesto si s nimi rozuměl, i později, když už vyrostly. Měl o ně opravdový zájem, jak můžeme usuzovat z dochovaných dopisů Františka Palečka Biskupskému ordinariátu v Českých Budějovicích. V jednom z nich ze dne 20. září 1921 žádá,¹⁶⁷ aby mohl založit Mariánskou družinu dívek při farním chrámu Páně Všech Svatých v Kovářově pod názvem Neposkvrněného Početí Panny Marie a pod ochrannou sv. Josefa. Došel totiž k názoru, že III. řád Sv. Františka vykazuje k mladým lidem i hodným dívkám velkou přísnost. Proto usuzuje, že pro dívky bude vhodnější Mariánská skupina. Vždyť v Kovářově působí i Mariánská družina mužů a jinochů, a to zřízena kanonicky roku 1913. Samozřejmě, že o její vedení se postará on sám. Nicméně jiným dopisem stejného data¹⁶⁸ poprosil o vznik Jednoty křesťanských matek při farním chrámu Páně Všech Svatých v Kovářově, která by byla připojena k arcibratrstvu matek

¹⁶² Srov. tamtéž, s. 14.

¹⁶³ Srov. tamtéž, s. 26.

¹⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 27.

¹⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 24.

¹⁶⁶ Palečkův patron sv. František Xaverský.

¹⁶⁷ Srov. SOA Třeboň, fond BA ČB, karton č. 1691, sign. VII-D-2, *Bratrstva – k uctění Boha, k uctění Panny Marie, k uctění svatých, ustanovení, činnost, zánik, 1900–1942* – Dopis č. 314 ze dne 20. září 1921.

¹⁶⁸ Srov. SOA Třeboň, fond BA ČB, karton č. 1687, sign. VII-D-1, *Katolické spolky – pro zájmy církve, pro zájmy rodinné, tiskové a pro kněze – ustanovení, stanovy, činnost, jmění, zánik, 1919–1932* – Dopis č. 315 ze dne 20. září 1921.

křesťanských v Českých Budějovicích, aby se členky nové Jednoty mohly zúčastnit všech odpustků a duchovních milostí arcibiskupství od sv. Otce Pia IX. dne 10. listopadu 1876 propůjčených. Rovněž chtěl být jmenován jejím ředitelem a řídit ji. Na pamětní desce kovářovského kostela a uvnitř kostela jsou zhotoveny dva nápisy vypovídající, jaké úctě se pan farář těšil u svého lidu – „*Horlivost pro tvůj dům strávila mne. – Ač jsi mrtev, otče, v srdcích dětí žiješ stále.*“¹⁶⁹

¹⁶⁹ Srov. obrazová příloha č. I. a II.

ZÁVĚR

Cílem mojí práce bylo popsat charitativní a sociální činnost v Milevsku a okolí v letech 1918–1938. Období první republiky se vyznačovalo tísnivou sociální situací. Po 1. světové válce bylo vše zpustošeno, chyběly základní potraviny, nebyla pracovní místa, ti, kteří přežili válku, se vraceli domů a zůstávali bez jakékoliv obživy, z důvodu špatných hygienických podmínek se šířily choroby. Tyto okamžiky se promítaly i v Milevsku. Vznik nového státu s sebou přinesl pozemkovou reformu, takže půda se rozdělovala zemědělcům. Budovaly se společnosti, které měly zajistit práci. Stát zasahuje do života obyvatel Milevska svými akcemi a podporami. Jedná se chudinské podpory a starobní podpory. Státní stravovací akce měly zajistit potřebné jídlo pro nezaměstnané v rámci poukázek, mléčné akce pro děti nezaměstnaných umožňovaly dodání porcí mléka do školy. Příspěvky na nouzové práce podporovaly zaměstnavatele k přijímání dělníků do zaměstnání. Zřídil se okresní komitét za účelem řešení léčebné péče pro nezaměstnané. Rovněž se řešila otázka starých a nemocných lidí, zda budou finanční prostředky na výstavbu chorobinců a chudobinců. Pro takovéto zásahy státu bylo vytvořeno ministerstvo sociální péče, jehož úkolem bylo mapovat sociální poměry tehdejší doby a zároveň na ně reagovat. Jeho pomocníkem byly samosprávné instituce, v našem případě Městský úřad v Milevsku a Okresní úřad v Milevsku. Byly zřízeny orgány provádějící schválené sociální činnosti a zajišťující i kontrolní činnost, dále se měly zamýšlet i nad stávajícími problémy a efektivně je pomoci řešit. Je však jisté, že nastupují i jiné instituce, které se zabývají charitativní činností, jako spolky a církevní instituce. Spolky v Milevsku pořádaly různé sbírky, jednak na pomoc svým členům, ale i na pomoc chudým lidem a dětem. Děkan Tobiáš Stach, představitel kláštera premonstrátů, založil Farní odbor charity v Milevsku a pečoval i o chudé děti. Kromě institucí ale působili v oblasti charity i jednotliví občané, a to například pořádáním sbírek pro chudé na svatbách. V neposlední řadě byli i takoví, kteří svůj život zasvětili službě člověku, jako např. P. František Paleček nebo i takoví, kteří usilovně pracovali ve jménu chudých, např. pan JUDr. Kornet a lékař MUDr. Hamerle.

O těchto skutečnostech vypovídají dochované archiválie, kronika města Milevska a dostupná literatura. Domnívám se, že charita v období první republiky se stala součástí každodenního života člověka. Sociální zásahy státu měly snížit chudobu lidí a vůbec zlepšit životní úroveň obyvatel, která byla narušená následky 1. světové války. V poválečném období tedy vzrůstá význam státu v sociální politice. S hospodářskou

krizí třicátých let se prohlubují negativní sociální dopady na obyvatelstvo a stát postupně rozšiřuje státní zásahy. Myslím si, že zásahy státu byly zpočátku opravdu jen rychlou záchrannou než koordinovanou sociální činností. Oblast Milevska z pohledu charitativní činnosti je dle mého názoru nedostatečně probádaná a setkala jsem se s nedostatkem informací, ale i s množstvím nezpracovaných dokumentů. Toto téma by tedy zřejmě vyžadovalo hlubší sondu do problému, což by však již přesahovalo charakter bakalářské práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Primární zdroje

1. ARCHIVNÍ FONDY

Státní okresní archiv Písek (SOkA Písek):

Fond AM Milevsko (1901–1945)

- inv. č. 1103, sign. 8a, záležitosti chudinské, podpory chudinské, státní stravovací akce, mléčná akce pro děti nezaměstnaných, OPM, chudobinec, státní starobní podpory, podpory léčebné, nouzová výpomoc, podělování chudé školní mládeže

Fond OÚ Milevsko (1906–1936)

- sign. 10/1, státní příspěvky na nouzové práce, podpory léčebné chorobince, noclehárny
- sign. 10/2, státní starobní podpory

Fond OÚ Milevsko (1936–1941)

- sign. VIII/7ch, státní příspěvky na nouzové práce, státní stravovací akce

Fond Okresní péče o mládež v Milevsku (1910–1952)

- inv. č. 27, sign. 175, Československý Červený kříž, 1925–1935
- inv. č. 35, sign. 246, Výroční zprávy OPM, 1919–1947

Státní oblastní archiv Třeboň (SOA Třeboň):

Fond Biskupský archiv České Budějovice (1785–1945, 1949)

- sign. I-G-8-e-226, Milevsko (Mühlhausen), 1907–1944
- sign. VII-D-1, Katolické spolky – pro zájmy církve, pro zájmy rodinné, tiskové a pro kněze – ustanovení, stanovy, činnost, jmění, zánik, 1919–1932
- sign. VII-D-2, Bratrstva – k uctění Boha, k uctění Panny Marie, k uctění svatých, ustanovení, činnost, zánik, 1900–1942

Fond Diecézní katolická charita (1928–1959)

- sign. 4b, Charitní ústavy, Dětský domov Milevsko, 1935–1949

2. NEPUBLIKOVANÉ ZDROJE

HADÁČEK, J. *Tělovýchovná jednota Českosl. ORLA v Milevsku 1936–1948*. Strojopis uložen v Milevském muzeu, inv. č. JI9-617. Milevsko: 1994. ISBN: neuvedeno.

Kronika města Milevska, 1927–1947, uložena na Městském úřadu Milevsko.

SEDLÁKOVÁ, M. *Okresní archiv v Milevsku, Průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko: Okresní národní výbor v Milevsku, 1958. ISBN: neuvedeno.

Sekundární zdroje

1. KNIŽNÍ TITULY

BARTOŠ, J.; TRAPL, M. *Československo 1918–1938*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN: 80-244-0267-X.

BÍLEK, J.; KÁLAL, J. *Milevsko a okolí od A ... Ž*. Milevsko: Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku, 2000. ISBN: neuvedeno.

BUBEN, M. *Encyklopedie řádků a kongregací v českých zemích*. Druhý díl, I. svazek: Řeholní kanovníci. Praha: Nakladatelství LIBRI, 2003. ISBN: 80-7277-086-1.

DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. Praha: Academia, 1985. ISBN: není uvedeno.

FELIX, E. *František Xaver Paleček*. Olomouc: Vítězové, 1936. ISBN: neuvedeno.

GALANDAUER, J. *Vznik Československé republiky 1918*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1988. ISBN: neuvedeno.

CHADIMA, M. *Charitativní péče – Dějiny a současnost*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN: 978-80-7041-632-7.

JANÁK, J.; HLEDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN: 80-04-21189-5.

KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, české katolické nakladatelství, 1991. ISBN: 80-7113-003-6.

KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky 1918–1938: Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918–1929*. Díl první. 2. oprav. vyd. Praha: Nakladatelství Libri, 2003. ISBN: 80-7277-195-7.

KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj. Turistika, památky, historie*. Milevsko: odbor Klubu českých turistů, 1940. ISBN: neuvedeno.

LIBOSVAR, Z. *Arcibiskup Stojan, Život a dílo*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1995. ISBN: 80-85765-39-X.

MESSINA, R. *Dějiny charitativní činnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN: 80-7192-859-3.

OLIVOVÁ, V. *Dějiny první republiky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2000. ISBN: 80-7184-791-7.

REDAKČNÍ RADA. *800 let Milevska 1184–1984*. Milevsko: Městský národní výbor v Milevsku, 1984. ISBN: neuvedeno.

Statistický lexikon obcí v zemi české. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1934. ISBN: neuvedeno.

Statistický přehled republiky československé. Praha: Státní úřad statistický, 1930. ISBN: není uvedeno.

ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. České Budějovice: Nakladatelství JIH, 2010. ISBN 978-80-86266-39-8.

TOMS, J. *Přehled dějin Československa v letech 1918–1938*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1997. ISBN: 80-7082-390-9.

VÁŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Velehrad, 1941. ISBN: neuvedeno.

2. PERIODIKA, BROŽURY

BŘICHÁČEK, P.; KUCHAROVÁ, H.; VEHOVSKÝ, F. *Premonstrátský klášter Milevsko*. Milevsko: Řeholní dům premonstrátů v Milevsku, b.d. ISBN: neuvedeno.

Výroční zprávy Svazů katolické charity – milosrdné lásky v Čechách a v zemi moravsko-slezské za rok 1928. Praha: Říšské ústředí svazů charity, 1929. ISSN: neuvedeno.

ŠINDELÁŘ, V. Střípky minulosti. Počátky péče o chudé na Milevsku. *Milevský zpravodaj*, 2011, roč. XIX. ISSN: neuvedeno.

3. INTERNETOVÉ ZDROJE

Z historie Charity na Moravě [online]. Článek převzat z brožury Arcidiecézní charita Olomouc, ročenka 1994, Olomouc: 1994, s. 26–47. Charita Česká republika, © 2004 [cit. 2013-01-22]. Dostupné na WWW:
<<http://old.charita.cz/ArticlePrint.asp?nArticleID=743&nLanguageID=1>>.

SEZNAM ZKRATEK

aj.	– a jiné
AM	– archiv města
apod.	– a podobně
č.	– číslo
č. j.	– číslo jednací
č. p.	– číslo popisné
Čs.	– československý
ČSR	– Československo
ha	– hektar
Kč	– koruna československá
kg	– kilogram
m²	– metr čtverečný
MěÚ	– městský úřad
např.	– například
O. Praem.	– Řád premonstrátských řeholních kanovníků, norbertini
OÚ	– okresní úřad
P.	– páter
popř.	– popřípadě
q	– metrický cent
SKM	– Sdružení katolické mládeže
Sb. z. a n.	– Sbíрка zákonů a nařízení
tj.	– to je
tzv.	– tak zvané

SEZNAM PŘÍLOH

Textové přílohy:

- Příloha I. List domovský
- Příloha II. Žádost Bedřicha Pejši o podporu
- Příloha III. Vyjádření MěÚ Milevska k žádosti o příspěvek na byt
- Příloha IV. Jednotlivé body ustanovení ohledně zřízení okresního komitétu v Milevsku
- Příloha V. Zpráva o činnosti okresního komitétu v roce 1934 v Milevsku
- Příloha VI. Žádost o příspěvek na nouzové práce v Milevsku
- Příloha VII. Vyjádření MěÚ Milevska ke zřízení noclehárny
- Příloha VIII. Výměr státní starobní podpory pro žadatelku Antonii Alexovou
- Příloha IX. Neštěstí dělníka Antonína Chvály

Obrazové přílohy:

- Příloha I. Nápis na náhrobku P. Františka Palečka
- Příloha II. Pamětní deska P. Františka Palečka v kostele v Kovářově

Textové přílohy

Příloha I.

REPUBLICA ČESKOSLOVENSKÁ

POL. OKRES *Město* ČÍSLO *6*

LIST DOMOVSKÝ

jinžto obec *Podboř*
potvrzuje, že

Antonie Alexová

charakter neb zaměstnání *dělnice*
věk (narozen) *1/10 1857.*
stav (svobodný neb ženatý) *vdaná*

má v této obci právo domovské.

Podboř, dne *6 června* 19*29.*

Antonie Alexová
Podpis vlastnoruční listu, nebo se list domovský vydává.

Za obec:

Štef. G. K. *František Lácha*

Státní tiskárna č. 21.19. — Na vložení se „Seznamem“ Praha II. Hradčanská ul. 19

List domovský

Zdroj: SOkA Písek, karton č. 153, fond OÚ Milevsko, sign. 10/2A/53, *Státní starobní podpory*.

P. F.
Městský úřad
Milevska.

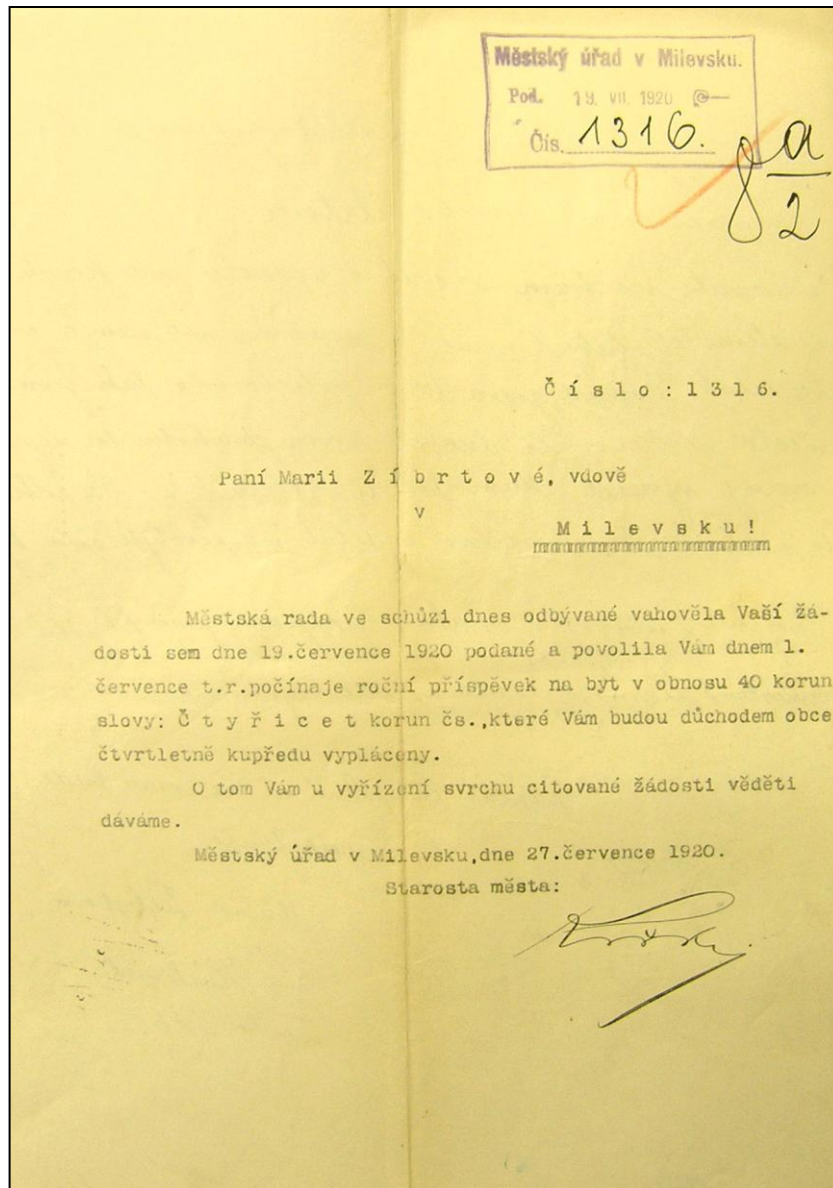
Vše podepsaný Bedřich Pejša zastává Milevska,
vrhá se s úctou prosbu o udělení, chudinské
podpory. —
Jsem 41 roků star, k práci neschopen, s
milostí živen a jelikož nemám již nikoho,
dava, kteří mne podporovali mne umřela,
a více nemám kdo by mne sebe mne si
podpory udělil, proto osměluji se svačnou
prosbu vrátiť a žádati o sebe mne si
podpory pro své stáří. —
Po 28 roků pracoval jsem u učitel a pomocný
pro město Milevska, a tudíž svačnou prosbu
a doufám že má svačnou prosba nebude
zamítnuta. V hluboké úctivosti podepsaný
Bedřich Pejša.

V Milevska 22/10 1924.

Žádost Bedřicha Pejši o podporu

Zdroj: SOKA Písek, fond AM Milevska, karton č. 201, inv. č.
1103, sign. 8a/1, Chudinské podpory, 1900–1935.

Příloha III.

Vyjádření MěÚ Milevska k žádosti o příspěvek na byt

Zdroj: SOka Písek, fond AM Milevsko, karton č. 201, inv. č. 1103, sign. 8a/2, Podpora, dříví, 1901–1924.

Příloha IV.

- 1/ Volba předsednictva. *prěds. p. rada J. Hladík*
 - 2/ Usnesení o sídle komitétu. *Milevsko*
 - 3/ Volba výkonného výboru. *za předsedu jako lékař D. Flejdl
" " Jan Koukl*
 - 4/ Volba funkcionářů výkonného výboru. *jednatel říd. T. Dvorník
prohlad. J. Bočan, stár.*
 - 5/ Expositura v Bechyni.
 - 6/ Zajištění vhodné úřadovny. *okres. nemoc. pojišť.*
 - 7/ Zajištění lékařské pomoci. *zdarma*
 - 8/ Opatření léků. *z nejbližší lékárny jak uvedeno*
 - 9/ Převozy nemocných. *na příspěvi plci*
 - 10/ Opatření tiskopisů. *min. soc. péči*
 - 11/ Opatření peněžních prostředků. *okresní úřad. nemoc. pojišť.
část. plci a dary*
 - 12/ Návrhy. /
- 1./11. 33.*
- Jan Koukl*

Jednotlivé body ustanovení ohledně zřízení okresního komitétu v Milevsku

Zdroj: SOKA Písek, fond AM Milevsko, karton č. 201, inv. č. 1103, sign. 8a/44, Státní stravovací akce.

Příloha V.

Zpráva o činnosti v roce 1934

okresního komitétu pro léčebnou péči o nezaměstnané v *Milevku*

1. Činovníci a úřadovna :

předseda : *prof. Fr. Šaroun, okr. lékař*
místopředseda : *Jan Břich, stavitel v Milevku*
jednatel : *Jaroslav Jindřichovský, věd. okr. neurol. prof.*
vedoucí úřadovny : *Alta*
pokladník : *Jan Hrný, městn. okr. neurol. prof.*
úřaduje se v místnosti : *okr. neurol. prof.*
v kterých dnech a hodinách : *9-13* Počet schůzí : *1*

2. Odbočky - místní výbory - výdejny poukázek k lékařům jsou či nejsou zřízeny? *ano*
V kterých místech, kde se úřaduje : *Babčice, Březová, Kovačovo, Šelbo*

3. Lékařská pomoc :

Počet lékařů ochotných *7*, skutečně činných *7*
Zda beznáročně či za jakou úhradu : *bytovou*

Počet vydaných poukázek k lékařům *28* Počet návštěv u lékařů *11*

4. Léky, léčiva, terapeutické pomůcky.
Jaké výhody poskytují lékárnici : *služba dle požby pro nemoc.
prospěšnou* *lékárnická pomoc nepřidělují vždy*
Počet účtovaných receptů : *✓* vydaných terapeut. pomůcek *✓*

5. Kterých nemocí či ambulatorií mohou nemocní použít a za kterých podmínek ?
služba
v Pábovic za (M. H. ošetřovaci

Zpráva o činnosti okresního komitétu v roce 1934 v Milevsku

Zdroj: SOkA Písek, fond OÚ Milevsko, karton č. 153, sign. 10/1/70,
Podpory léčebné.

Ministerstvo sociální péče.

Č.j. 12316 /III./E-1930. V Praze dne 10. října 1930.

Věc: Město M i l e v s k o .
Žádost o státní příspěvek na nouzové
práce.
K č. 2399 ze dne 4. září 1930.

M ě s t a k é m u ú ř a d u

v M i l e v s k u .

Podáním ze dne 4. z á ř í 1930, č.j. 2399
předložil t a m n í ú ř a d ministerstvu sociální
péče žádost za státní příspěvek na dláždění náměstíčka a opra-
vu dlažby náměstí Wilsonova
podle čl. IV. zákona č. 74/1930, resp. vl. nař. č. 79/1930 Sb. z. a n.

Ministerstvo sociální péče této žádosti vyhovuje
a povoluje podle výše cit. zák. ustanovení ode dne započetí stav-
by, nejdříve však ode dne doručení tohoto výnosu státní příspě-
vek ve výši 8.-- Kč, t. j. o s m korun čs. čen-
ně - za 8 pracovních hodin - na mzdu nejvýše pro 8 osob z
nezaměstnaných k nouzové práci přivzatých, nebo přikázaných ~~pre-~~
zátím/ do 22. listopadu 1930 až do nejvyšší částky 2.100.--
Kč, t. j. dva tisíce jedno sto korun čs.

Pro případ, že by zmíněná nouzová práce nebyla do
této doby skončena, prodlužuje se dané zmocnění nejdéle do konce
roku 1930, aniž však smí být překročen povolený maximální pe-
niz.

O pracovní době při nouzové práci platí ustanovení
zákona o 8 hodiné pracovní době.

Pokud se týče osob, které mají být zaměstnávány
při nouzových pracích, upozorňuje se, že jest především zaměstná-
vatí osoby, které dostávají podporu od odborové organizace a
státní příspěvek v nezaměstnanosti. Vedle toho mohou být přibrá-
ny i jiné osoby nezaměstnané, avšak při jejich výběru jest nutno
dát přednost těm, jejichž výživa, jakož i výživa jejich rodin jest
více ohrožena.

Mzda, placená dělníkům zaměstnaným na nouzových pra-
cích, musí odpovídati platnému mzdovému tarifu nebo sazbám ob-

vyklým v místě, kde se má práce konati / § 6, odst. 2 a 3 zák. č. 267/1921 Sb. z. a n. /.

Veřejný stavebník jest povinen předkládati ministerstvu sociální péče v období 4 týdnů mzdové listiny, jejichž vzor jest připojen, potvrzené příslušnou veřejnou zprostředkovatelnou práce a okresním úřadem. ~~V okresích, kde není veřejné zprostředkovatelné práce, stačí toliko potvrzení okresního úřadu.~~ Tyto mzdové listiny s přesným udáním druhu a místa nouzové práce, budou zároveň sloužiti jako doklady k náhradě, resp. k vyúčtování státního příspěvku ministerstvem sociální péče na nouzovou práci povoleného. V mzdové listině musí zaměstnaný dělník potvrditi příjem mzdy vlastnoručným podpisem: Funkcionáři, kteří jménem veřejného stavebníka potvrzují týdenní výplatní listiny, ručí za jejich věcnou správnost podle zákona.

Upozorňuje se, že není nutné, aby veřejný stavebník sám prováděl nouzovou práci, nýbrž provedení práce může býti zadáno podnikateli. Tím však není dotčena povinnost veřejného stavebníka předkládati ministerstvu sociální péče pod vlastní odpovědností v období 4 týdnů mzdové listiny potvrzené, jak v předchozím odstavci jest uvedeno.

Po skončení nouzové práce jest veřejný stavebník povinen podati ministerstvu sociální péče přehlednou zprávu obsahující přesný popis vykonané práce, skutečně vynaložený náklad na ni, počet zaměstnaného dělnictva, výpočet zaplacené mzdy a státního příspěvku, počet pracovních dnů a úhrnnou dobu trvání nouzové práce.

Veškeré podstatné změny ve způsobu provádění nouzových prací a jejich ukončení musí býti bez průtahů hlášeny.

Ministerstvo sociální péče zároveň vybízí okresní úřady, aby vykonával dohled při jmenovaných nouzových pracích

/§ 5, odst. 3, písm. a/ cit. vl. nař. /

Podle ustanovení § 6 vlád. nař. č. 79/1930 Sb. z. a n. veřejný stavebník jest povinen o podání žádosti o státní příspěvek na nouzové práce zpravit též ten obor státní nebo veřejné správy, z jehož úvěru mu byla na tyto práce snad již povolena jiná podpora. Mimo to jest veřejný stavebník povinen neprodleně oznamovati ministerstvu sociální péče podpory na nouzové práce, které mu byly po podání žádosti /§ 5/ z jiného veřejného úvěru uděleny. Opomeně-li to oznámiti, může ministerstvo sociální péče příspěvek snížit, po případě zastavit.

Jestliže byla veřejnému stavebníkovi na nouzové práce udělena podpora z některého jiného veřejného úvěru, může ministerstvo sociální péče podle povahy případu příspěvek na nouzové práce snížit nebo zastavit /§ 7/; byla-li mezi tím nouzová podpora již zcela vyplacena, může ministerstvo sociální péče žádati částečné nebo úplné vrácení vyplacené podpory.

Opis tohoto výnosu se zasílá zároveň ministerstvu veřejných prací, zemskému úřadu v Praze, okresnímu úřadu v Milevsku a zemské centrále práce v Českých Budějovicích.

M i n i s t r :

Dr Czech v. r.

Ministerstvo sociální péče,

V Praze dne 10. října 1930.

Čís. j. 12316/III/E/1930.

Věc : Město Milevsko. Žádost o státní příspěvek na nouzové práce.

O k r e s n í m u ú ř a d u

v M i l e v s k u

na vědomost.

Ministerstvo sociální péče Vás vybízí, abyste příležitostně vykonávali dohled při jmenovaných nouzových pracích a

dbali toho, aby , pokud se týče osob, na něž jest poskytován státní příspěvek podle čl.IV zák.č. 74/1930 Sb.z. a n., byly splněny podmínky, o nichž jest shora zmínka.

M i n i s t r :

Dr Czech v.r.

Za správnost vyhotovení
Přednost vj.ř. *M. M.*

Okresní úřad
v Milevsku.
šlo 14. X. 1930
Čís. 27035

10.1.70

Na souhlas

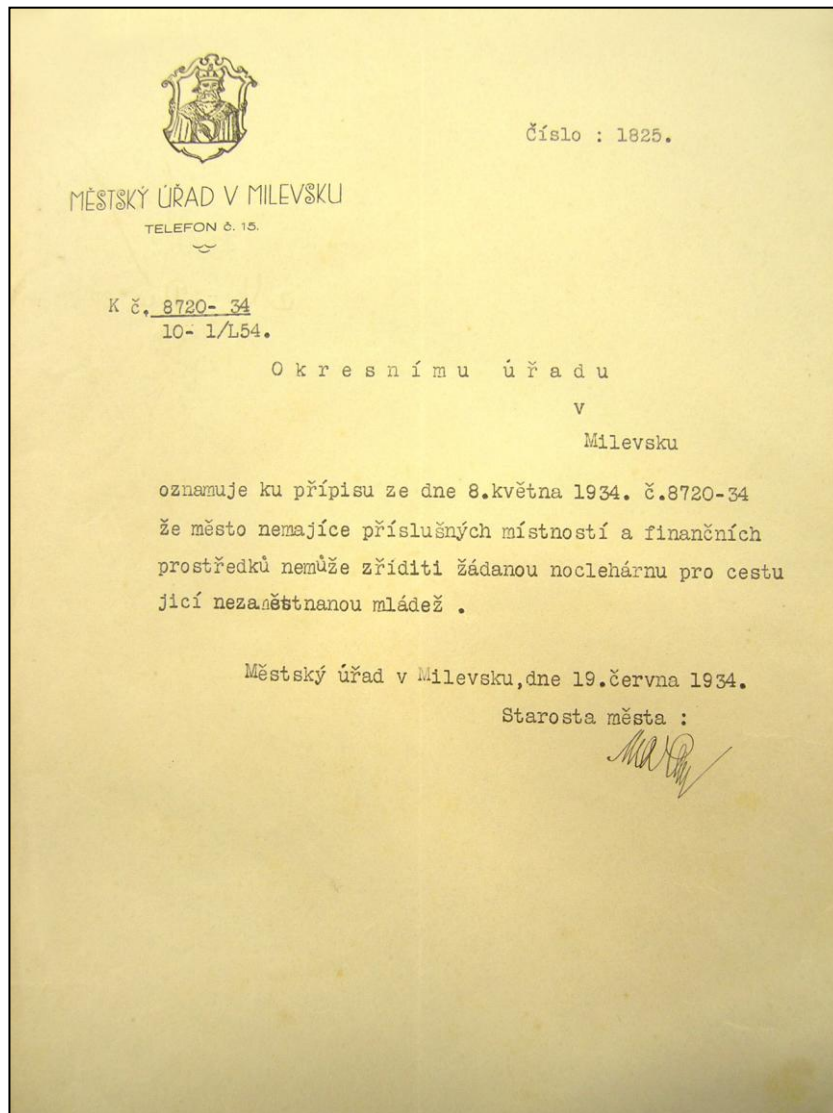
18. října 1930

[Signature]

Žádost o příspěvek na nouzové práce v Milevsku

Zdroj: SOKA Písek, fond OÚ Milevsko, karton č. 153, sign. 10/1/70, Státní příspěvky na nouzové práce.

Příloha VII.

Vyjádření MěÚ Milevska ke zřízení noclehárny

Zdroj: SOkA Písek, fond OÚ Milevsko, karton č. 153, sign. 10/1/145,
154, *Noclehárny*.

Příloha VIII.

Okresní úřad v Milevsku.

102A
53

Č. 102A/53. Dne.....

Věc: Státní starobní podpora pro
Antonii Alexovou.....
Výměr pro žadatele.-

Počte zákona ze dne 21. března 1929, č. 43 Sb. z. a n. se vyměřuje

/jméno/ Antonii Alexové..... /zaměstnání/.....
..... v..... Písecký újezd..... příslušnému do obce.....
Píseň..... p.p. Hlatoň..... okres..... Milevska
státní starobní podpora v roční částce Kč..... 300..... slovy: tři sta Kč.....
..... počínajíc dnem 1. ledna.....
1929, na tak dlouho, dokud nebude jinak rozhodnuto, nejdéle po dobu živo-
ta podporovaného a jeho pobytu v tuzemsku, při čemž se vzhledem k usta-
novení § 3. uvedeného zákona přihlíželo k okolnosti, že výše na předešlém jíměně
podporovaného a jeho manželky v době státní starobní podpory.....

Zároveň se vyměřuje podle § 4. uvedeného zákona příplatek, jakožté
10%, 15%, 20%, který obec..... Píseň..... jako obec bydliště podpo-
rovaného má k vyměřené státní starobní podpoře poskytovat roční část-
ku Kč..... 30..... slovy: třicet Kč.....

Uvedená státní starobní podpora a obecní příplatek budou účtárnou
zemského finančního ředitelství v Praze vypláceny poštovním úřadem šer-
kovým ve čtvrtletních lhůtách v březnu, červnu, září a prosinci - mě-
síčně předem.

Podporovaný jest povinen podle § 7. uvedeného zákona neprodleně
oznámiti okresnímu úřadu každou změnu svého bydliště i svých poměrů
osobních a hospodářských, jež by měly vliv na poskytování, výměru nebo
výplatu starobní podpory.

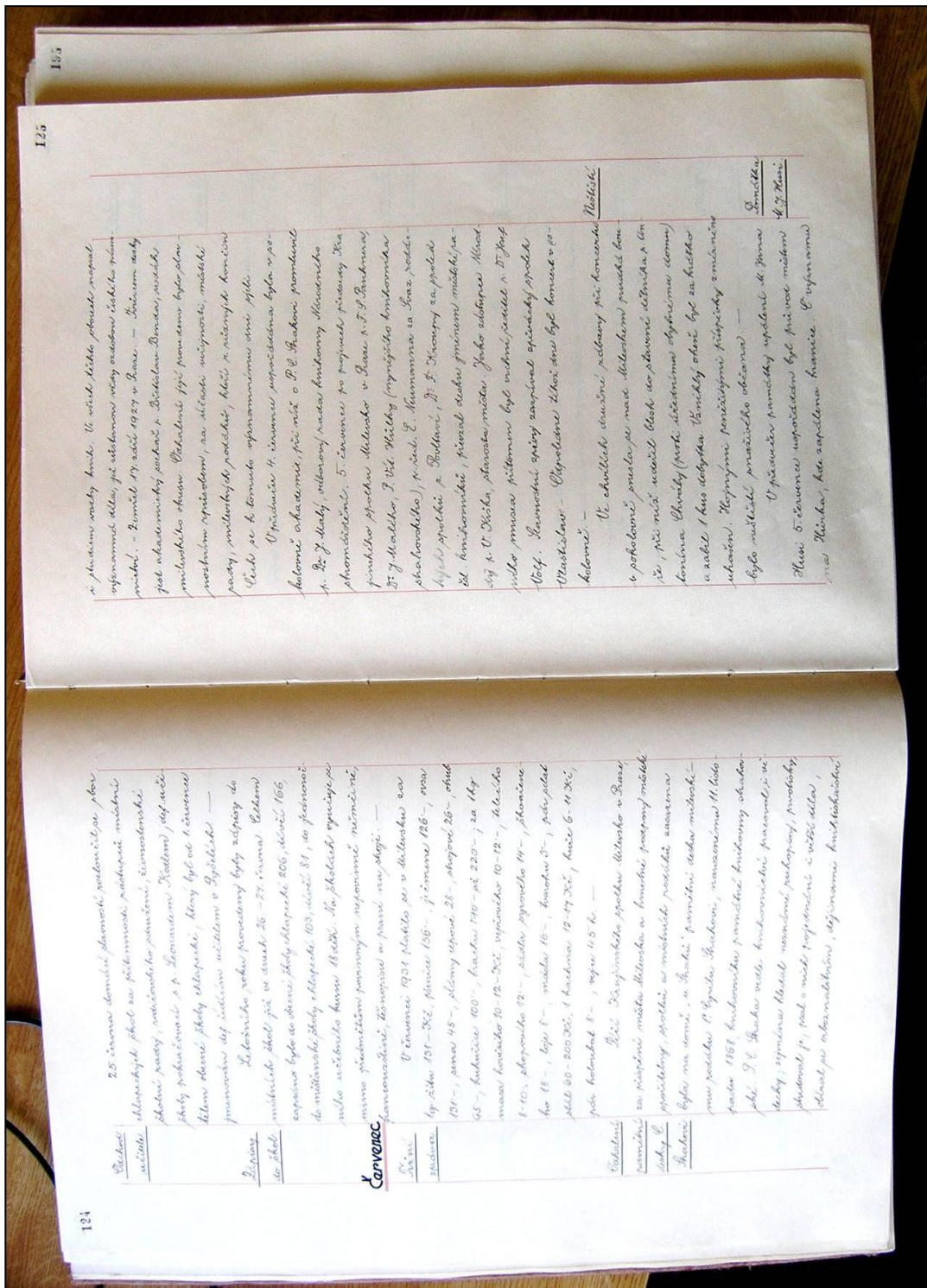
Z tohoto výměru lze se odvolati k zemskému úřadu v Praze; odvolání
jest podati do 15 dnů počínajíc dnem po doručení u okresního úřadu v
Milevsku.-

Okresní hejtman :

Peau'
Antonii Alexová

Píseň 63

Výměr státní starobní podpory pro žadatele Antonii Alexovou
Zdroj: SOkA Písek, fond OÚ Milevsko, karton č. 153, sign.
10/2A/53, Státní starobní podpory.

Neštěstí dělníka Antonína Chvály
 Zdroj: Kronika města Milevska, 1927–1947, s. 125.

Obrazové přílohy

Příloha I.

Nápis na náhrobku P. Františka Palečka

Zdroj: Osobní archiv autora práce

Pamětní deska P. Františka Palečka v kostele v Kovářově

Zdroj: Fotografie z archivu představeného Kláštera premonstrátů v Milevsku P. Mgr. Ing. Jiřího Řehoře Žáčka, O. Praem.

ABSTRAKT

MARŠÁLKOVÁ, K. *Sociální a charitativní činnost v Milevsku a okolí v letech 1918–1938*. České Budějovice 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce A. Kříšťan.

Sociální a charitativní činnost v Milevsku a okolí v letech 1918–1938

Klíčová slova: charita, sociální činnost, stát, ministerstvo sociální péče, okresní péče o mládež, dobročinnost, chudinské podpory, státní starobní podpory, nouzové práce, státní stravovací akce, státní a samosprávné instituce, spolky

Práce se zabývá deskripcí sociální a charitativní činností v Milevsku a okolí v letech 1918–1938. První kapitola popisuje charitativní činnost v delším historickém kontextu od počátku křesťanství přes středověk až po novověk a následně poukazuje i na její zrod v Československu. Druhá kapitola je věnována charakteristice období první republiky. Rozpoznává tři důležité mezníky ve vývoji Československa. Je to samotný vznik nového státu, jeho hospodářský vzestup a hospodářská krize ve třicátých letech. Situaci v Milevsku samotném a milevském kraji v období 1918–1938 pak představuje třetí kapitola. Uvádí hlavní aktivity jednotlivých institucí, spolků a církevních organizací a charakterizuje zásahy státu do základních sociálních problémů. Čtvrtá kapitola se soustřeďuje na několik situací ze života obyvatel Milevska a jejich vzájemnou pomoc. Pátá kapitola poukazuje na činnost třech osobností, které se podílely, každá svým způsobem, na životě tehdejší společnosti z pohledu charity.

ABSTRACT

Social and Charity Activities in the town of Milevsko and in its surroundings between 1918–1938

Key words: charity, social activity, state, Ministry of Welfare, Care of the youth in Milevsko district, support for the poor, state old-age financial support, temporary employment, state distribution of ration coupons, state and local government institutions, clubs

This thesis deals with social and charity activities in the town of Milevsko and in its surroundings between 1918–1938. The first chapter describes charity in a longer historical context from the beginning of Christianity through the Middle Ages to the Early modern period and subsequently the birth of it in Czechoslovakia. The second chapter defines characteristics of the first republic period and identifies free important turning points in the development of Czechoslovakia; firstly the birth of the new state, secondly the economic growth of the state and thirdly the financial crisis of the 1930s. The third chapter notices the situation in the town of Milevsko itself and in the Milevsko district between 1918–1938. It presents the main activities of individual institutions, clubs and religious organizations and describes interventions of the state in basic social problems. The fourth chapter focuses on several situations concerning lives of people from Milevsko and their mutual help. The fifth chapter reveals activities of three personalities who, each of them in her or his own way, participated in the life of the society at that time from the point of view of the charity.